

**NÁVRH
STÁTNÍHO ZÁVĚREČNÉHO ÚČTU
ČESKÉ REPUBLIKY
ZA ROK 2015**

**B.
EKONOMICKÝ VÝVOJ A VEŘEJNÉ
ROZPOČTY**

Obsah

I. EKONOMICKÝ VÝVOJ	2
1. ZÁKLADNÍ TENDENCE MAKROEKONOMICKÉHO VÝVOJE	2
2. EKONOMICKÝ VÝKON	4
2.1. Poptávka	5
2.2. Nabídka	6
2.3. Důchody	7
3. CENOVÝ VÝVOJ	8
3.1. Spotřebitelské ceny	9
3.2. Ceny výrobců	11
4. TRH PRÁCE	11
4.1. Ekonomická aktivita	12
4.2. Zaměstnanost	13
4.3. Nezaměstnanost	13
4.4. Mzdy	14
5. PLATEBNÍ BILANCE	15
5.1. Běžný účet	16
5.1.1. Obchodní bilance podle ČSÚ (v metodice národního pojetí)	17
5.2. Kapitálový účet	19
5.3. Finanční účet	19
5.4. Měnové kurzy	19
5.5. Devizové rezervy	20
6. MĚNOVÝ VÝVOJ A FINANČNÍ TRH	20
6.1. Měnové agregáty, vklady a úvěry	20
6.1.1. Měnové agregáty (pasiva)	20
6.1.2. Úvěry (aktiva)	20
6.2. Úrokové sazby	21
7. SROVNÁNÍ MAKROEKONOMICKÉHO RÁMCE STÁTNÍHO ROZPOČTU NA ROK 2015 SE SOUČASNÝMI DATY ..	23
II. VEŘEJNÉ ROZPOČTY	25
1. PŘÍJMY VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	25
2. VÝDAJE VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	27
3. SALDA VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	29
4. DLUH VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	30
5. SHRNTÍ	32

I. Ekonomický vývoj

1. Základní tendence makroekonomického vývoje¹

Domácí ekonomika v roce 2015 pravděpodobně uzavřela zápornou produkční mezeru. Hrubý domácí produkt vzrostl (HDP) v roce 2015 reálně vzrostl o 4,2 %². Ekonomický výkon měřený hrubou přidanou hodnotou (HPH) se v témže období reálně zvýšila o 3,6 %. Rozdíl v tempech HDP a HPH byl dán růstem inkasa spotřebních daní ovlivněným nízkou srovnávací základnou v roce 2014. Na zvýšení HPH se podílela všechna odvětví národního hospodářství s nejvýznamnějším podílem zpracovatelského průmyslu.

Dominantní roli v růstu HDP hrála domácí poptávka. Růst HDP byl za celý rok 2015 podpořen především tvorbou hrubého kapitálu a dále výdaji na konečnou spotřebu domácností i vlády. Růst investic byl pozitivně ovlivněn dočerpáním zdrojů z prostředků EU, nákupem zbraňové techniky, ale také uvolněnými měnovými podmínkami a příznivým sentimentem soukromých firem. Nárůst spotřeby domácností plynul z rostoucího disponibilního důchodu, zvyšující se důvěry spotřebitelů a výborné kondice trhu práce. Růst obrátů v zahraničním obchodě oproti minulému roku zpomalil, avšak stále si uchoval značné tempo. Čistý vývoz v uplynulém roce přispěl ve výdajovém pojetí k růstu HDP mírně negativně³.

S růstem ekonomiky rostla poptávka po práci. Celková zaměstnanost se zvýšila o 1,4 % při růstu počtu zaměstnanců o 2,2 % a poklesu počtu podnikatelů o 2,3 %. Nejvýznamněji přispěl k růstu počtu zaměstnanců zpracovatelský průmysl. Na rozdíl od roku 2014 se zvýšila pracovní síla. Míra ekonomické aktivity v kategorii 15-64 let se tak meziročně zvýšila o 0,5 p. b. na 74,0 %. Mezinárodně srovnatelná míra nezaměstnanosti klesla v průměru o 1,1 p. b. a s 5,1 % nadále patří k nejnižším v Evropě. S rostoucí poptávkou po práci se zvýšila průměrná mzda o 3,4 %.

Nízkou inflaci ve výši 0,3 % způsobily především vnější faktory, zejména výrazný pokles ceny ropy a s ním související pokles cen výrobců v eurozóně. Administrativní opatření působila na růst spotřebitelských cen jen mírně. Domácí ekonomika již vykazovala jisté proinflační tlaky, když pravděpodobně došlo k uzavření produkční mezery a situace na trhu práce se vyznačovala nízkou nezaměstnaností. Inflace se držela hluboko pod dolním okrajem tolerančního pásma inflačního cíle ČNB. Ceny průmyslových výrobců se pod vlivem klesající ceny ropy výrazně snížily.

Vnější rovnováha vyjádřená poměrem salda běžného účtu platební bilance k HDP dosáhla v roce 2015 podruhé od roku 1993 kladné hodnoty, a to 0,9 %. Rozhodující vliv mělo snížení deficitu bilance prvotních důchodů. Zhoršení přebytku bilance zboží bylo více než kompenzováno zlepšením bilance služeb. Bilance druhotných důchodů byla téměř vyrovnaná, což rovněž znamenalo mírné meziroční zlepšení.

Vývoj finančního sektoru byl v roce 2015 stabilní. Při základní refinanční sazbě na technické nule pokračovala ČNB v režimu užití měnového kurzu jako dalšího nástroje měnové politiky. K obraně svého jednostranného závazku musela ve druhé polovině roku přímo intervenovat na devizovém trhu. 3M sazba PRIBOR setrvala na hodnotě 0,3 %, mírný pokles zaznamenaly klientské úrokové sazby. Výnosy českých dluhopisů se pohybovaly na extrémně nízkých

¹ Zpracováno na základě statistických dat známých do 31. března 2016.

² V případě HDP a jeho složek (včetně kap. 2) údaje neočištěné o nestejný počet pracovních dnů.

³ Příspěvky k růstu HDP (včetně kap. 2) bez vyloučení dovozu pro konečné užití.

hodnotách. Růst úvěrů domácnostem odpovídal přírůstku jejich vkladů, růst úvěrů nefinančním podnikům zrychlil adekvátně k vývoji ekonomiky.

Vnější prostředí

Dynamika růstu světové ekonomiky v roce 2015 zpomalila. Nepříznivá situace se týkala převážně rozvíjejících se zemí, rozvinuté ekonomiky si víceméně zachovaly intenzitu růstu z předchozího roku. Zvýšená míra nejistoty ohledně dalších ekonomických vyhlídek se projevila ve zpomalení růstu světového obchodu, ve vysoké volatilitě finančních trhů a v hlubokém poklesu cen komodit, zejména ropy. Globální ekonomika byla rovněž poznamenána zvýšenými geopolitickými riziky – válkou v Sýrii a Iráku a z ní vyplývající migrací do Evropy, teroristickými útoky a pokračující nestabilní situací na východní Ukrajině.

Růst HDP v USA dosáhl v roce 2015 tempa 2,4 % a zopakoval tak hodnotu z roku 2014. K růstu přispívala především spotřeba domácností a investice do fixního kapitálu. Export byl negativně ovlivněn kombinovaným efektem posílení USD a zhoršení vnějšího prostředí. V domácí ekonomice propad cen energií poskytl vítaný impuls pro soukromou spotřebu, na druhé straně však zbrzdil rozvoj využití nových technologií těžby ropy a zemního plynu. Příznivá ekonomická situace se odrazila na trhu práce, na kterém akcelerovalo vytváření nových pracovních pozic zejména v sektoru služeb, což umožnilo pokles míry nezaměstnanosti na úroveň 5 % koncem roku. Fed na robustní růst americké ekonomiky, dobrou kondici trhu práce a narůst jádrové inflace reagoval v prosinci 2015 prvním zvýšením úrokových sazeb od roku 2007.

Ekonomika eurozóny zaznamenala v roce 2015 mírné zrychlení růstu reálného HDP na 1,6 %. Ekonomické výsledky byly stimulovány propadem cen ropy a slabým eurem, vedle toho však vliv nejistot v globální ekonomice působil negativně. Nejdůležitějším růstovým faktorem byly výdaje na konečnou spotřebu domácností, podpořené růstem reálného disponibilního důchodu vyplývajícím z nízké inflace. Růst vládní spotřeby se rovněž zrychlil, v některých zemích i díky zvýšeným výdajům na bezpečnostní opatření a výdajům spojeným s migrací. Příspěvek tvorby fixního kapitálu k ekonomickému růstu zůstal limitovaný vzhledem k méně příznivé globální situaci. Příspěvek čistého vývozu k růstu byl víceméně nulový.

Nadále přetrvávaly velké rozdíly v ekonomické výkonnosti mezi jednotlivými zeměmi. S výjimkou Malty byl nejvyšší růst zaznamenán v Irsku, na Slovensku (3,6 %) a ve Španělsku (3,2 %) zotavujícím se z důsledků hospodářské krize. Na opačné straně žebříčku bylo Řecko s poklesem o 0,2 % a pomalu rostoucí ekonomiky Finska, Itálie (0,8 %) a Rakouska (0,9 %).

Hospodářské oživení se začalo velmi pozvolna projevovat také na trhu práce, i když ekonomický růst byl příliš pomalý na to, aby vykompenzoval předchozí ztráty pracovních míst. Odhaduje se, že počet zaměstnaných zůstával stále téměř 3 % pod úrovní před Velkou recesí. Průměrná míra nezaměstnanosti na úrovni 11,0 % zůstává vážným sociálním problémem i přes pokles o 0,6 p. b. proti předchozímu roku. Průměrná cenová hladina se v roce 2015 proti předchozímu roku nezměnila.

V reakci na nulovou inflaci nedosahující inflačního cíle ECB dále prohlubovala expanzivnost měnové politiky pomocí netradičních nástrojů - záporných sazeb a kvantitativního uvolňování. V prosinci 2015 snížila měnověpolitickou depozitní sazbu dokonce na -0,3 % a rozšířila program odkupu cenných papírů zajištěných aktivy. Vlivem rozdílného nastavení měnových politik kurz eura vůči americkému dolaru během roku 2015 postupně s drobnými výkyvy oslaboval z 1,23 USD/EUR v prosinci 2014 na 1,09 USD/EUR v prosinci 2015.

Růst hrubého domácího produktu Německa se v roce 2015 nepatrně zrychlil na 1,7 %. Byl tažen domácí poptávkou a podpořen mimořádně dobrou situací na trhu práce a uvolněnými

finančními podmínkami. Došlo k podstatnému zrychlení výdajů na konečnou spotřebu domácností a zejména vlády, která se stala nejdynamičtěji rostoucí složkou domácí poptávky. Naopak růst investic do fixního kapitálu se ve vládním i soukromém sektoru zpomalil. Míra nezaměstnanosti v průměru za rok 2015 klesla na 4,8 %, tedy nejnižší hodnotu v rámci EU.

Tempo růstu reálného HDP ekonomiky Slovenska se v roce 2015 dále zvýšilo na 3,6 %. Akcelerace růstu byla obdobně jako v ČR ovlivněna dočerpáváním evropských fondů z finanční perspektivy 2007 – 2013, které stimulovalo dvojciferný růst investic do fixního kapitálu. Projevy dynamického růstu byly patrné také na trhu práce. Průměrná míra nezaměstnanosti v roce 2015 klesla o 1,7 p. b. na 11,5 %, což je na slovenské poměry velmi dobrý výsledek.

Rovněž v polské ekonomice se v roce 2015 zrychlil hospodářský růst a spolu se Slovenskem patřil k nejvyšším v rámci EU. Příčiny byly podobné jako na Slovensku a v ČR – investiční boom spojený s evropskými fondy a dynamický růst spotřeby domácností. i vlády.

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt

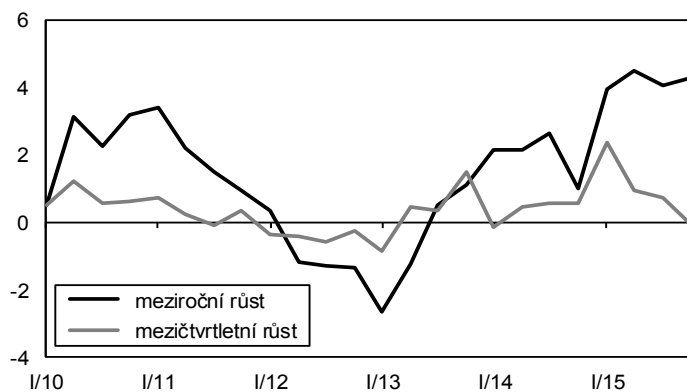
Země	2013	2014	2015				
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q
USA	1,5	2,4	2,4	2,9	2,7	2,1	1,9
EU28	0,2	1,4	1,9	1,7	1,9	1,9	1,8
EA19	-0,3	0,9	1,6	1,3	1,6	1,6	1,6
Německo	0,3	1,6	1,7	1,1	1,6	1,7	1,3
Slovensko	1,4	2,5	3,6	3,1	3,5	3,8	4,0
Polsko	1,3	3,3	3,6	3,7	3,4	3,6	3,7
Francie	0,7	0,2	1,2	0,9	1,1	1,1	1,4
Spojené království	2,2	2,9	2,2	2,6	2,4	2,1	1,9
Rakousko	0,3	0,4	0,9	0,3	0,9	0,9	1,2
Itálie	-1,7	-0,3	0,8	0,2	0,6	0,8	1,0

Pramen: Eurostat, meziroční růst ve stálých cenách v %, sezónně očištěná data

2. Ekonomický výkon

Hrubý domácí produkt (HDP) v roce 2015 reálně vzrostl o 4,2 %. Hrubá přidaná hodnota (HPH) se v témže období reálně zvýšila o 3,6 %. Ekonomika v průběhu roku pravděpodobně již uzavřela produkční mezeru.

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt



Pramen: ČSÚ, stálé ceny

Mezičtvrtletní dynamika HDP se v průběhu roku snižovala, zatímco vývoj HPH dosahoval vyrovnanějších hodnot. Výrazný předstih růstu HDP před HPH počátkem roku byl zapříčiněn růstem inkasa spotřebních daní spojeného s návratem na normální průběh výnosu daní z tabákových výrobků po propadu koncem roku 2014 vlivem legislativního omezení platnosti tabákových nálepek s předchozí sazbou daně. Z pohledu výdajů byl tento efekt zachycen vysokým příspěvkem zásob k růstu HDP.

Růst HDP byl za celý rok podpořen především tvorbou hrubého kapitálu a dále výdaji na konečnou spotřebu, naopak byl v čistě výdajovém pojetí mírně tlumen saldem zahraničního obchodu. Počátkem roku dominoval na straně domácí poptávky pozitivní efekt rostoucích zásob. V průběhu roku začal převažovat příspěvek tvorby hrubého fixního kapitálu. Růst HDP citelně podpořil růst výdajů na konečnou spotřebu domácností a vlády. Saldo zahraničního obchodu růst HDP v první polovině roku mírně tlumilo s prorůstovým působením ve druhém pololetí.

Zvýšení HPH bylo dáno všemi odvětvími, z nichž nejvýznamněji přispíval díky dynamickému růstu a vysokému podílu na HPH zejména zpracovatelský průmysl. Významně pozitivní vlivy však bylo možné pozorovat také ze strany odvětví „informační a komunikační činnosti“, „profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti“ a „peněžnictví a pojišťovnictví“.

Ukazatel reálného hrubého domácího důchodu (RHDD) vyjadřuje objem důchodů plynoucích do ekonomiky z realizace produkce, a tedy ve srovnání s HDP ve stálých cenách zohledňuje efekt změny směnných relací. Vzhledem k tomu, že se směnné relace v roce 2015 zlepšily, RHDD vzrostl více než HDP, konkrétně o 4,5 %.

2.1. Poptávka

Růst HDP byl dán především růstem hrubých domácích výdajů. Za jejich kladným příspěvkem stálo zvýšení tvorby hrubého kapitálu o 9,9 % a výdajů na konečnou spotřebu o 2,8 %. K růstu přispívala také zahraniční poptávka.

Zvyšující se výdaje na konečnou spotřebu byly generovány jak soukromou tak vládní spotřebou. Nárůst spotřeby domácností plynul z rostoucího disponibilního důchodu při zvyšující se důvěře spotřebitelů, které pomáhala také mimořádně nízká míra nezaměstnanosti. Nejdynamičtěji rostoucí složku spotřeby domácností představovaly výdaje na statky dlouhodobé a střednědobé spotřeby, což svědčí o pokračující jistotě domácností ohledně vzestupné fáze hospodářského cyklu. K růstu celkové spotřeby domácností výrazně přispívaly vlivem vysokého podílu na spotřebě také statky krátkodobé spotřeby, jež jsou na hospodářské fluktuace méně citlivé, a služby.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády v roce 2015 zrychlily vlivem nárůstu zaměstnanosti ve státní správě a výdajů na nákup statků a služeb spojených s údržbou dopravní infrastruktury.

Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt

		2013	2014	2015				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	4077	4261	4472	1035	1121	1142	1174
HDP, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	0,9	4,5	5,0	5,3	5,2	4,5	4,9
HDP, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	-0,5	2,0	4,2	4,0	4,5	4,1	4,3
Konečná spotřeba	<i>mzr. %</i>	1,2	1,6	2,8	2,6	2,7	3,2	2,7
domácností	<i>mzr. %</i>	0,7	1,5	2,8	2,8	2,8	2,7	3,0
vlády	<i>mzr. %</i>	2,3	1,8	2,8	2,3	2,5	4,5	1,9
neziskových institucí	<i>mzr. %</i>	4,0	0,8	-0,4	0,0	0,0	-0,7	-0,7
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mzr. %</i>	-5,0	4,4	9,9	12,6	11,7	9,0	7,0
fixního	<i>mzr. %</i>	-2,7	2,0	7,3	3,5	8,6	8,0	8,5
Vývoz	<i>mzr. %</i>	0,0	8,9	7,0	7,4	7,2	5,4	8,0
Dovoz	<i>mzr. %</i>	0,1	9,8	7,9	9,2	8,3	6,5	7,6

Pramen: ČSÚ

Růst tvorby hrubého kapitálu byl z většiny tvořen tvorbou hrubého fixního kapitálu a z menší části investicemi do zásob. Ke zvýšení investic do fyzického kapitálu přispěly zejména investice do ostatních budov a staveb a ostatních strojů a zařízení. Výrazný růst zaznamenaly také investice do obydlí a především do dopravních prostředků. Soukromou investiční aktivitu podpořilo zvýšení důvěry podniků a uvolněné měnové podmínky. Významnou roli pak sehrál strmý nárůst vládní investiční aktivity spojený s dočerpáním fondů EU z předchozí alokace a jednorázový efekt imputace finančního leasingu letadel JAS-39 Gripen.

Čistý vývoz v uplynulém roce přispěl k růstu HDP mírně negativně. Růst obrátů v zahraničním obchodě oproti minulému roku zpomalil, avšak stále si uchoval značné tempo. V posledním čtvrtletí převýšila dynamika vývozu poprvé od počátku roku 2014 dynamiku dovozu. Značný růst dovozů souvisel se zvyšující se domácí poptávkou, tedy růstem investic a spotřeby. Na druhé straně pak také s rostoucími vývozy, které byly dále poháněny rostoucími ekonomikami hlavních obchodních partnerů.

2.2. Nabídka

Růst ekonomické aktivity byl z pohledu zdrojů patrný především na rostoucí HPH v odvětví zpracovatelského průmyslu. Vedle již výše uvedených odvětví k růstu celkové přidané hodnoty přispěla rovněž ne zcela zanedbatelně odvětví „obchod, ubytování, doprava a pohostinství“, „profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti“ a oživující odvětví „stavebnictví“.

Při růstu zaměstnanosti o 1,2 % a HPH o 3,6 % se produktivita práce v celé ekonomice zvýšila o 2,4 %. Její růst byl v průběhu roku relativně vyrovnaný, hlavním pozitivním faktorem pro její vývoj bylo zvýšení produktivity ve zpracovatelském průmyslu. Produktivita práce klesla pouze v odvětví „ostatní“.

Tabulka č. 3: Produktivita práce a jednotkové náklady práce (podle národních účtů)

		2013	2014	2015				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HPH, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	3656	3855	4024	936	1009	1025	1054
HPH, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	0,5	5,5	4,4	4,6	4,2	4,1	4,7
HPH, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	-0,5	2,7	3,6	3,4	3,7	3,5	3,9
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	-2,7	5,5	7,1	6,0	7,7	7,0	7,6
Produktivita práce ¹⁾	<i>mzr. %</i>	-0,8	2,2	2,4	2,2	2,3	2,3	2,8
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	-2,6	3,6	5,1	4,0	5,6	5,4	5,3
Nominální průměrná náhrada ²⁾	<i>mzr. %</i>	-0,3	1,5	2,4	2,1	2,4	2,4	2,7
Jednotkové náklady práce ³⁾	<i>mzr. %</i>	0,6	-0,6	0,0	-0,2	0,2	0,1	-0,1
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	3,6	-2,5	-1,6	-0,9	-1,8	-2,1	-1,6

Pramen: ČSÚ, propočet MF

Vysvětlivky:

1) Hrubá přidaná hodnota ve stálých cenách na jednoho zaměstnaného (fyzické osoby)

2) Objem náhrad zaměstnancům v běžných cenách na jednoho zaměstnance (fyzické osoby)

3) Poměr nominální průměrné náhrady a produktivity práce

Jednotkové náklady práce ve sledovaném období meziročně stagnovaly. Významně se zvýšily pouze v odvětvích „činnost v oblasti nemovitostí“, „obchod, doprava, ubytování a pohostinství“ a „veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče“. Ve většině ostatních odvětví naopak klesaly, nejvýrazněji v odvětvích „bankovníctví a pojišťovnictví“ a „informační a komunikační činnosti“. Uvedený vývoj jednotkových nákladů práce nepředstavuje žádná rizika pro cenovou konkurenceschopnost.

Při zvýšení indexu deflátoru HPH o 0,7 % vzrostly náhrady zaměstnancům o 4,4 %, což při růstu počtu zaměstnanců o 1,9 % představuje z pohledu zaměstnavatelů reálný nárůst průměrných nákladů na práci o 1,7 %, který však byl více než vyvážen růstem produktivity práce. Z pohledu spotřebitelů při deflátoru spotřeby vyšším o 0,1 % vzrostly reálné průměrné náhrady zaměstnanců o 2,3 %, což představovalo přesvědčivě pozitivní impulz pro spotřebu domácností.

2.3. Důchody

Zvýšení nominálního HDP v roce 2015 o 5,0 % byl doprovázen růsty hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu o 4,0 % a náhrad zaměstnancům o 4,4 %.

Z hlediska podílů obou typů důchodů na HDP došlo v daném období k mírnému poklesu podílu náhrad zaměstnancům na 40,0 % a hrubého provozního přebytku na 50,7 % ve prospěch růstu podílu čistých daní na 9,4 % HDP.

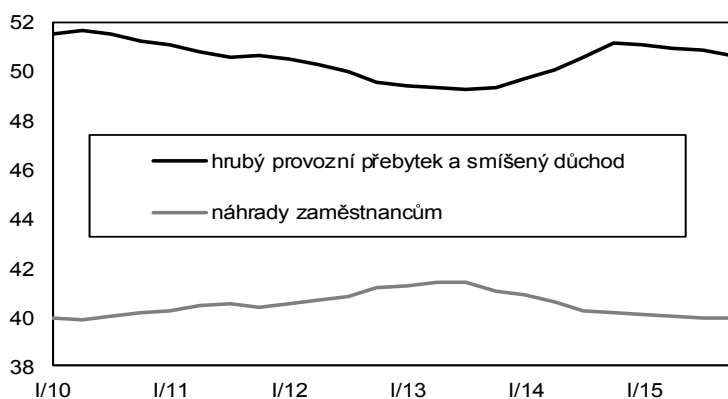
Tabulka č. 4: Důchodová struktura hrubého domácího produktu

		2013	2014	2015				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	mld. Kč	4077	4261	4472	1035	1121	1142	1174
Čisté daně	podíl %	9,6	8,7	9,4	8,5	9,8	10,1	9,0
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	podíl %	49,3	51,1	50,7	50,2	50,6	51,2	50,5
Náhrady zaměstnancům	podíl %	41,1	40,2	40,0	41,3	39,5	38,6	40,5
zemědělství, lesnictví a rybářství	podíl %	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
průmysl	podíl %	12,7	12,5	12,5	12,9	12,5	12,0	12,7
z toho zpracovatelský průmysl	podíl %	11,2	11,0	11,2	11,5	11,2	10,7	11,3
stavebnictví	podíl %	2,2	2,1	2,0	1,9	2,0	2,0	2,1
obchod, ubytování, doprava a pohostinství	podíl %	8,3	8,1	8,1	8,3	7,9	7,9	8,1
informační a komunikační činnosti	podíl %	1,9	1,9	1,8	2,0	1,8	1,8	1,8
peněžníci a pojišťovnictví	podíl %	1,5	1,4	1,3	1,5	1,3	1,2	1,2
činnost v oblasti nemovitostí	podíl %	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti	podíl %	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0	2,9	3,1
veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	podíl %	9,2	9,1	9,0	9,4	8,9	8,7	9,2
ostatní činnosti	podíl %	0,9	0,9	0,8	0,9	0,8	0,8	0,9

Pramen: ČSÚ, propočet MF

Meziroční nárůst hrubého provozního přebytku lze chápat jako pozitivní signál, neboť se projevoval růstem interních zdrojů pro financování investiční aktivity firem.

Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP



Pramen: ČSÚ, propočet MF, roční klouzavé úhrny

3. Cenový vývoj

Rok 2015 se vyznačoval značně nízkým růstem spotřebitelských cen. Průměrná míra inflace dosáhla pouze 0,3 %, zvýšení cen v průběhu roku činilo dokonce jen 0,1 %. Administrativní opatření přispěla k růstu spotřebitelských cen jen velmi mírně. Velice nízká inflace byla dána především vnějšími faktory, zejména poklesem ceny ropy a cen výrobců v eurozóně.

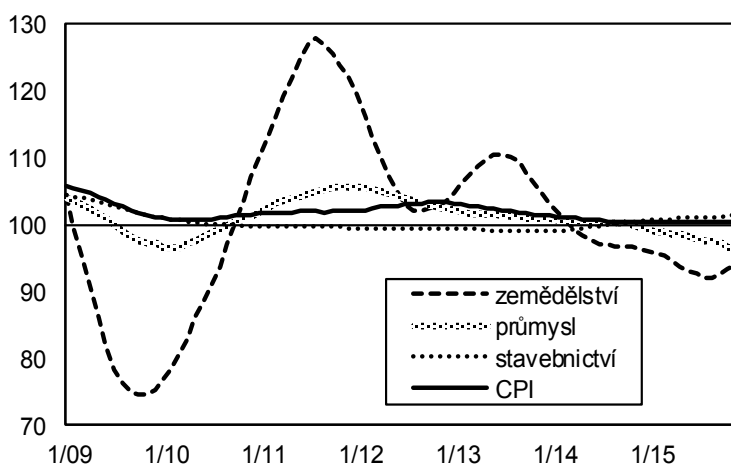
Tabulka č. 5: Základní ukazatele cenového vývoje

		2013	2014	2015				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Index spotřebitel. cen (konec období)								
průměrná míra inflace	%	1,4	0,4	0,3	0,3	0,5	0,4	0,3
meziroční inflace	%	1,4	0,1	0,1	0,2	0,8	0,4	0,1
přísp. admin. opatření k mZR. inflaci	p. b.	1,0	-0,2	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1
Ceny průmyslových výrobců	mZR. %	0,8	-0,8	-3,2	-3,3	-2,3	-3,6	-3,5
Ceny stavebních prací	mZR. %	-1,1	0,5	1,2	1,0	1,2	1,4	1,3
Ceny tržních služeb	mZR. %	-1,5	0,3	0,0	0,3	0,2	-0,2	-0,1
Ceny zemědělských výrobců	mZR. %	4,5	-3,7	-6,0	-9,3	-10,9	-6,3	1,8

Pramen: ČSÚ

Ve skupině produkčních cen se v roce 2015 ve srovnání s rokem 2014 nejvíce snížily ceny zemědělských výrobců, a to o 6,0 %. Do cen průmyslových výrobců (podobně jako do spotřebitelských cen) výrazně dopadlo snížení ceny ropy, v průměru za celý rok 2015 ve srovnání s rokem 2014 klesly o 3,2 %. Ceny tržních služeb stagnovaly. Růst, avšak jen mírný, vykázaly pouze ceny stavebních prací.

Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců



Pramen: ČSÚ, průměr hladiny cen za posledních 12 měsíců k průměru předchozích 12 měsíců v %

3.1. Spotřebitelské ceny

Průměrná míra inflace v roce 2015 dosáhla 0,3 %. Byla tak druhá nejnižší v historii samostatné ČR (v roce 2003 činila 0,1 %). Průměrný roční příspěvek administrativních opatření (změn nepřímých daní a regulovaných cen) k meziroční inflaci dosáhl 0,2 p. b. (o 0,6 p. b. více než v roce 2014). Dominantně byl určen dopady změn nepřímých daní, dopady změn regulovaných cen byly téměř nulové. Meziroční růst spotřebitelských cen v prosinci 2015 dosáhl pouze 0,1 % a byl určen výhradně administrativními opatřeními. Měnověpolitická inflace (po odečtení primárních dopadů nepřímých daní) se podobně jako celková inflace v meziročním vyjádření v průběhu celého roku pohybovala hluboko pod dolním okrajem tolerančního pásma okolo inflačního cíle ČNB. Na velmi nízké inflaci se v roce 2015 podílely především faktory působící z vnějšího prostředí české ekonomiky. Jednalo se zejména o nabídkový faktor v podobě výrazného propadu ceny ropy a s ním související pokles cen výrobců v eurozóně. Domácí ekonomický vývoj, který se vyznačoval rostoucí poptávkou v prostředí pravděpodobně již uzavřených produkčních mezer a nízkou nezaměstnaností, působil proinflačně.

Podstatné zlevnění korunové ceny ropy Brent se promítlo do citelného snížení cen pohonných hmot. Průměrná cena benzínu Natural 95 činila 31,37 Kč/l (proti 36,16 Kč/l v roce 2014), motorová nafta stála 31,21 Kč/l (proti 36,31 Kč/l).

K růstu cen v prosinci 2015 nejvíce přispěl oddíl alkoholické nápoje, tabák, kde bylo také tempo růstu cen nejvyšší ze všech oddílů spotřebního koše. Projevili se zde dopady zvýšení spotřební daně na cigarety, a to přibližně ve dvojnásobném rozsahu než v roce 2014. Cenový růst byl naopak nejvíce tlumen oddíly potraviny a nealkoholické nápoje a doprava. Největší pokles cen byl zaznamenán v oddíle zdraví (důvodem bylo především zrušení většiny poplatků ve zdravotnictví na počátku roku). Ceny v oddíle bydlení na rozdíl od výjimečného vývoje v roce 2014 již rostly (podrobněji viz následující tabulka).

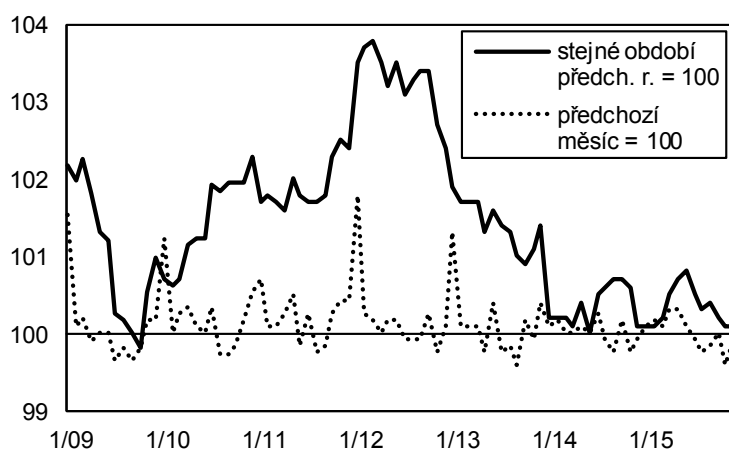
Tabulka č. 6: Index spotřebitelských cen

Oddíl č.		váha v koši ‰	prosinec 2014		prosinec 2015	
			sopr=100	příspevek k růstu	sopr=100	příspevek k růstu
			%	p.b.	%	p.b.
	Úhrn	1000,0	100,1	0,1	100,1	0,1
1	Potraviny a nealkoholické nápoje	170,8	99,5	-0,1	97,4	-0,4
2	Alkoholické nápoje, tabák	95,0	101,4	0,1	104,4	0,4
3	Odívání a obuv	32,9	104,0	0,1	102,7	0,1
4	Bydlení, voda, energie, paliva	265,6	99,4	-0,1	101,0	0,3
5	Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	61,1	100,4	0,0	100,4	0,0
6	Zdraví	23,8	99,6	0,0	92,2	-0,2
7	Doprava	101,3	98,5	-0,1	95,9	-0,4
8	Pošty a telekomunikace	30,6	97,7	-0,1	99,4	0,0
9	Rekreace a kultura	87,6	100,1	0,0	102,9	0,2
10	Vzdělávání	7,4	101,3	0,0	101,3	0,0
11	Stravování a ubytování	55,6	101,8	0,1	101,2	0,1
12	Ostatní zboží a služby	68,3	102,1	0,2	100,5	0,0

Pramen: ČSÚ, stálé váhy roku 2012

Ceny zboží v roce 2015 v průměru meziročně stagnovaly (v roce 2014 růst o 0,1 %), ceny služeb vykázaly růst 0,9 % (o 0,1 p. b. více než v roce 2014). Klouzavá roční míra inflace v roce 2015 činila 0,3 %, což bylo o 0,1 p. b. méně oproti předchozímu roku.

Graf č. 4: Spotřebitelské ceny



Pramen: ČSÚ

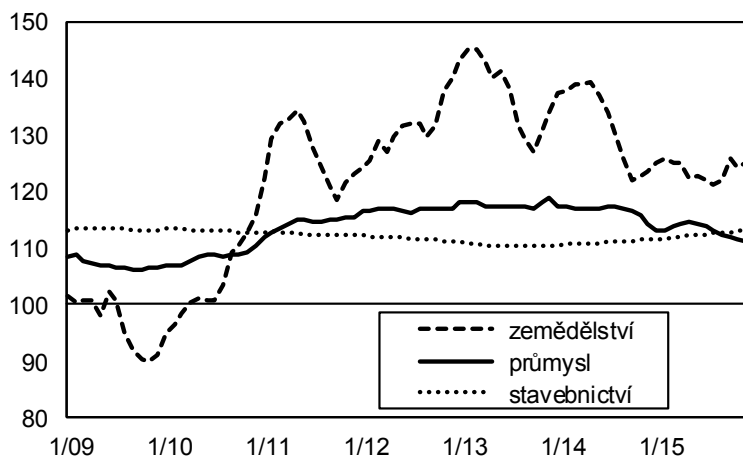
Také průměrná míra inflace měřená na bázi harmonizovaného indexu spotřebitelských cen v ČR v roce 2015 v podstatě stagnovala. V prosinci činila shodně s národním indexem 0,3 %

(o 0,1 p. b. méně než v roce 2014). Mezi zeměmi EU patřila uvedená hodnota k vyšším, přibližně dvě pětiny zemí EU vykázaly deflacii. Za celou EU se spotřebitelské ceny v průměru meziročně nezměnily (v roce 2014 růst o 0,6 %).

3.2. Ceny výrobců

Ceny průmyslových výrobců v průměru za celý rok 2015 proti roku 2014 výrazně klesly, a to o 3,2 %. Jednalo se o největší celoroční pokles v historii samostatné ČR (v roce 2009 činilo snížení cen 3,1 %). Podobně jako v případě spotřebitelských cen hrála i v cenách průmyslových výrobců dominantní roli cena ropy. Její propad na světových trzích se odrazil v tom, že pokles cen průmyslových výrobců byl tažen především oddílem koks a rafinované ropné produkty⁴ a v návaznosti na to v menší míře i oddílem chemické látky a výrobky, kde se ceny v průměru snížily o 11,6 %.

Graf č. 5: Ceny výrobců



Pramen: ČSÚ, bazické indexy, průměr roku 2005=100

Ceny stavebních prací se v roce 2015 mírně zvýšily. V průměru za celý rok ve srovnání s rokem 2014 zaznamenaly růst o 1,2 %. Ceny tržních služeb v podnikatelské sféře v průměru stagnovaly. Ceny zemědělských výrobců na rozdíl od uvedených cenových okruhů produkční sféry vykázaly výraznější dynamiku. V průměru se za celý rok 2015 snížily o 6,0 %. Hladina cen živočišných výrobků vykazovala klesající trend a v průměru byly tyto ceny meziročně nižší o 10,5 %. Hladina cen rostlinných výrobků měla tendenci spíše růst, přesto byly tyto ceny v průměru meziročně nižší o 2,2 %.

4. Trh práce

Akcelerující hospodářský růst generoval nové možnosti zvyšování zaměstnanosti. Významná byla zejména tvorba pracovních míst v kategorii zaměstnanců v průmyslu. Uplatnění díky růstu poptávky našli i mnozí dříve nezaměstnaní a celková nezaměstnanost výrazně klesla.

Růst mezd byl na počátku roku vzhledem k ekonomickému růstu i ziskům podniků opatrný a táhla ho v důsledku uvolnění restrikcí státem spravovaná sféra. V následujících čtvrtletích se však do zvyšování mezd stále výrazněji promítal vliv ekonomického výkonu a rostoucí poptávky po pracovní síle v podnikatelské sféře.

⁴ Počínaje květnem 2015 přestal ČSÚ publikovat údaje týkající se tohoto oddílu s poukazem na to, že se jedná o individuální data. V dubnu 2015 byly ceny v tomto oddílu meziročně nižší o 22,2 %.

Tabulka č. 7: Základní ukazatele trhu práce

		2013	2014	2015				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Zaměstnanost VŠPS ¹⁾	mzr. %	1,0	0,8	1,4	1,3	1,7	1,3	1,2
Zaměstnanci	mzr. %	1,6	0,6	2,2	2,1	2,4	2,0	2,1
Míra nezaměstnanosti (15-64 let)	%	7,0	6,2	5,1	6,1	5,0	4,9	4,5
Míra zaměstnanosti (15-64 let)	%	67,7	69,0	70,2	69,3	70,2	70,5	70,8
Míra ekonomické aktivity (15-64 let)	%	72,9	73,5	74,0	73,8	73,9	74,2	74,2
Průměrná mzda evidenční ²⁾	mzr. %	-0,1	2,3	3,4	2,3	3,5	3,7	3,9

Pramen: ČSÚ

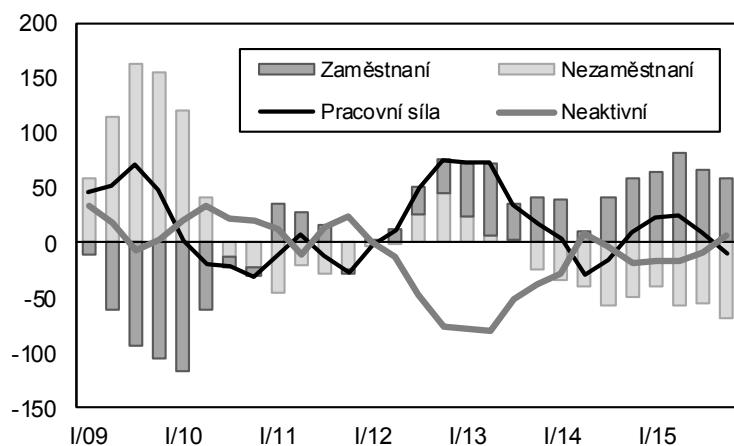
Vysvětlivky: 1) Zaměstnaný VŠPS pracoval v referenčním týdnu alespoň 1 hodinu.

Nezaměstnaný VŠPS nepracoval, práci aktivně hledal a byl schopen nastoupit do 14 dnů.

2) Zaměstnanci (přečtené osoby) v pracovním poměru, včetně odhadu malých podniků.

4.1. Ekonomická aktivita

Přírůstek počtu zaměstnaných byl s výjimkou 4. čtvrtletí vyšší než úbytek nezaměstnaných, disponibilní pracovní síla tedy v úhrnu, na rozdíl od předchozího roku, vzrostla.

Graf č. 6: Ekonomická aktivita

Pramen: ČSÚ, VŠPS, meziroční přírůstky/úbytky v tis. osob

Míra ekonomické aktivity (podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných v populaci) v produktivním věku nárůstem o 0,5 p. b. již překročila hranici 74 %. Na jejím pokračujícím meziročním zvyšování se vedle celkového růstu zaměstnanosti a postupného oddalování hranice odchodu do starobního důchodu podílel rovněž pokračující úbytek populace daný nejmladšími a nejstaršími věkovými kohortami. Vysokou úroveň stabilizují nejsilnější populační ročníky z poloviny 70. let s kvalitním odborným zázemím i praxí, a tím i přirozeně vysokou mírou participace.

V rámci celkové pracovní síly, tedy u všech osob nad 15 let, nárůst míry ekonomické aktivity činil 0,1 p. b. a stoupla na 59,4 %.

Úbytek celkového počtu osob mimo ekonomickou aktivitu (v průměru o 9 tisíc na 3 626 tisíc) byl dán snižováním počtu žáků a studentů. V jejich populační skupině sice pokračuje trend k dosažení co nejvyšší edukace, nicméně i v roce 2015 podíl studujících na ekonomicky neaktivním obyvatelstvu dále klesal (na 19,6 %), což lze převážně přičíst demografickému vývoji. Umírněnější, ale stálý přírůstek důchodců vedl ke zvýšení jejich podílu v ekonomicky neaktivních na 68,6 %.

4.2. Zaměstnanost

Zaměstnanost podle VŠPS (v jediném či hlavním zaměstnání) vzrostla meziročně v průměru o 68 tisíc osob na 5 042 tisíc.

Na rozdíl od předchozího roku ekonomická realita a důvěra v pokračující ekonomický růst umožnily podnikům vedle operativního využívání agenturních pracovníků i výrazněji posílit tvorbu nových zaměstnaneckých míst. Podle VŠPS počet zaměstnanců meziročně v průměru vzrostl o 2,2 % na 4 168 tisíc, počet podnikatelů klesl o 2,3 % na 874 tisíce. Nárůst v zaměstnanecké pozici byl zaznamenán ve všech dostupných statistikách. Lze tedy usuzovat, že se zvýšenou poptávkou po práci zaměstnavatelé měnili preference a dávali přednost stabilizaci kvalitních pracovníků před daňovou optimalizací plynoucí z využívání osob se živnostenským listem. Podílem sebezaměstnaných na celkové zaměstnanosti přes 12 % však ČR v EU nadále řadí k zemím s výrazně nejvyšším podílem takovýchto podnikatelů.

Zaměstnanost nejvýrazněji rostla v sekundárním sektoru. Jednoznačně nejvýznamněji k tomu přispěl zpracovatelský průmysl, zejména spojený s výrobou automobilů. Ve stavebnictví však byl nadále vykazován pokles. V terciárním sektoru se nejvíce zvýšila zaměstnanost v sekci profesní, vědecké a technické činnosti (do níž spadají i agentury práce). S akcelerací růstu disponibilních příjmů domácností a jejich spotřeby viditelně rostla i u obchodu. Na rozdíl od předchozího roku se mírně zvýšil i počet osob zaměstnaných v sektoru primárním.

Míra zaměstnanosti (podíl počtu zaměstnaných v populaci) ve věku 15-64 let pokračovala v průměru za rok v meziročním růstu o 1,2 p. b. Obdobně jako u míry ekonomické aktivity se zde vedle vyššího potenciálu zaměstnávání projeví i vlivy demografické.

Nárůst míry zaměstnanosti u osob ve věku nad 15 let byl pomalejší (o 0,7 p. b.) a vedl k ročnímu průměru 56,4 %.

4.3. Nezaměstnanost

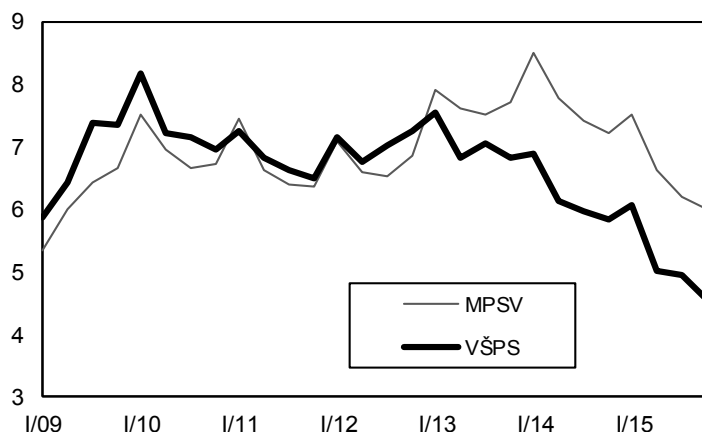
Počet nezaměstnaných podle VŠPS s širšími možnostmi pracovního uplatnění meziročně klesl o 49 tisíc na 289 tisíc. Lze předpokládat, že v růstové fázi cyklu přispěla i vyšší motivace k hledání a přijetí zaměstnání v důsledku zvýšení minimální mzdy (na 9 200 Kč) a mezd obecně v reakci na zvýšenou poptávku po pracovní síle.

Míra nezaměstnanosti ve věku 15-64 let (i celkem nad 15 let) meziročně klesla o 1,1 p. b. na 5,1 %. Vývoj míry nezaměstnanosti se výrazně nevymykal evropskému kontextu. Postupný pokles však byl solidní a podle srovnatelných dat zpracovávaných Eurostatem se úroveň míry nezaměstnanosti postupně posunula k Německu a koncem roku ČR spolu s ním vykazovala zcela nejnižší hodnoty v EU.

Průměrný počet nezaměstnaných registrovaných na úřadech práce (ÚP) v meziročním srovnání klesl výrazněji než u VŠPS - v průměru za rok o 83 tisíce na 479 tisíc. Setrvale vysoký rozdíl v úrovni nezaměstnanosti podle používaných dvou statistik plyne zejména z toho, že registrace na ÚP, na rozdíl od definice VŠPS, nevyklučuje oznámené nekolidující pracovní aktivity (do poloviny minimální mzdy) a uchazeči o zaměstnání zapojení v různých formách aktivní politiky zaměstnanosti jsou podle VŠPS považováni za zaměstnané.

Následující graf nicméně dokládá, že základní tendence vývoje nezaměstnanosti podle obou používaných statistik nebyly v průběhu roku 2015 zásadně rozdílné (oboje 15-64 let), sblížení úrovně bylo minimální. Signifikantní a stabilní pokles nezaměstnanosti v průběhu celého roku ukazovala i sezónně očištěná data.

Graf č. 7: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci MPSV



Pramen: ČSÚ, MPSV, v %, průměr čtvrtletí

V tocích v registrované nezaměstnanosti však došlo k patrné změně. Počet osob vyřazených resp. umístěných již na rozdíl od předchozího roku výrazně nepřevyšoval počet nově hlášených uchazečů. V roce 2014 byla změna trendu dána souběžně s ožíváním ekonomiky a rozšířenými možnostmi ÚP díky jejich personálnímu posílení. Ty však již v roce 2015 byly obdobné a vyřazování i umístěování se díky skladbě nezaměstnaných stávalo obtížnějším. Nadále se však dařilo snižovat počet dlouhodobě nezaměstnaných a ve 3. čtvrtletí jejich počet klesl pod 200 tisíc.

Z hlediska dosaženého vzdělání setrvale převažují uchazeči s výučním listem a se základním vzděláním. Dominují kohorty nad 50 let, jejich podíl na nezaměstnaných průběžně roste a v prosinci dosáhl 31,2 %. Tento vývoj lze spojitě přičítat zejména oddalování hranice odchodu do starobního důchodu a menší poptávce po pracovní síle ve vyšším věku. S výrazným růstem zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu klesla nezaměstnanost mužů a zastoupení žen se zvýšilo o 1,2 p. b. na 52,1 %.

Umístěování uchazečů bylo proti předchozímu roku méně úspěšné navzdory výraznému nárůstu počtu volných míst (o 42 tisíce na průměr 90 tisíc). Ve 2. pololetí počet disponibilních míst již překročil 100 tisíc, což také svědčí nejen o gradaci poptávky po práci, ale i o jejím rostoucím nesouladu s nabídkou z kvalifikačních nebo regionálních důvodů.

Na příspěvek v nezaměstnanosti mělo nárok v průměru 21,2 % registrovaných uchazečů, což je o 0,6 p. b. více než v předchozím roce. Nárůst lze přičítat zejména přibývání osob nad 50 let s nárokem na delší dobu pobírání příspěvku a krátkodobým registracím osob s předchozím zaměstnáním.⁵

4.4. Mzdy

Nominální průměrná hrubá mzda při meziročním růstu o 3,4 % dosáhla úrovně 26 467 Kč. Vzhledem k nízkému růstu spotřebitelských cen (o 0,3 %) došlo k solidnímu nárůstu reálné mzdy. Obdobně jako průměrná mzda vzrostl i medián (o 3,3 % na 22 372 Kč). Obecně k vyššímu růstu průměrné mzdy přispělo i zvýšení minimální mzdy na 9 200 Kč.

V začátku roku byl vývoj mezd umírněný, tažený spíše nepodnikatelskou sférou. Akcelerace růstu ekonomiky a rostoucí důvěra v jeho pokračování se v podnikatelské sféře projevovaly výrazněji až v následujících čtvrtletích ve zvyšování nejen zaměstnanosti, ale i mezd.

⁵ Proti 5 měsícům u osob do 50 let uchazeči mezi 50-55 lety mohou pobírat po dobu 8 měsíců a starší až 11 měsíců.

Tabulka č. 8: Průměrná mzda

		2013	2014	2015				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Průměrná mzda celkem	<i>mzr. %</i>	-0,1	2,3	3,4	2,3	3,5	3,7	3,9
nominálně podnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	-0,4	2,2	3,3	2,2	3,3	3,8	3,9
nepodnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	1,0	2,5	3,5	3,0	4,1	3,4	3,7
Průměrná mzda celkem	<i>mzr. %</i>	-1,5	1,9	3,1	2,2	2,8	3,3	3,8
reálně (CPI) podnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	-1,8	1,8	3,0	2,1	2,6	3,4	3,8
nepodnikatelská sféra	<i>mzr. %</i>	-0,4	2,1	3,2	2,9	3,4	3,0	3,6

Pramen: ČSÚ, předběžné údaje

Uvolnění restrikcí a zvýšení platových tarifů ve 4. čtvrtletí 2014 vedlo k vyššímu příspěvku nepodnikatelské sféry k růstu průměrné mzdy. Postupně tak docházelo k částečné kompenzaci reálných propadů výdělků ve vládou spravované sféře v letech 2010–2013.

Zrychlující nárůst průměrné mzdy v podnikatelské sféře byl umožněn zejména hospodářským růstem generujícím nová pracovní místa a snižujícím nezaměstnanost. Podniky tak byly nuceny opouštět opatrnou personální strategii a soutěžit o zaměstnance nabídkou stálých míst a vyšších výdělků. K růstu nejnižších mezd však přispělo vedle ekonomických faktorů i administrativní opatření – růst minimální mzdy.

Nejpomaleji rostla mzdová hladina v odvětvích s nejvyššími výdělky a z regionálního pohledu v Praze. Nejvyšší průměrná mzda 48 673 Kč byla (při růstu o 1,1 %) v peněžnictví a pojišťovnictví. Na druhé straně spektra, v ubytování a stravování, byla průměrná mzda při růstu o 6,6 % na úrovni 14 957 Kč. Největším zaměstnavatelem je zpracovatelský průmysl, kde pracovalo 29 % zaměstnanců. Mzda zde vzrostla v průměru o 3,4 % na 26 464 Kč. V důsledku růstu poptávky zde docházelo postupně k nárůstu nejen zaměstnanosti, ale i nabízených mezd; k tomu ale podniky nadále v případě potřeby využívaly přesčasy. U automobilek tak nebyly výjimečné dělnické platy přesahující 30 tisíc Kč.

Medián mezd se pohyboval v úrovni o 4 tisíce nižší než hodnota průměrné mzdy. Nadále z něj byla patrná výrazná genderová příjmová diferenciaci – mzda prostředního zaměstnance u mužů (24,5 tis. Kč) byla o 4,5 tisíce Kč vyšší než u žen.

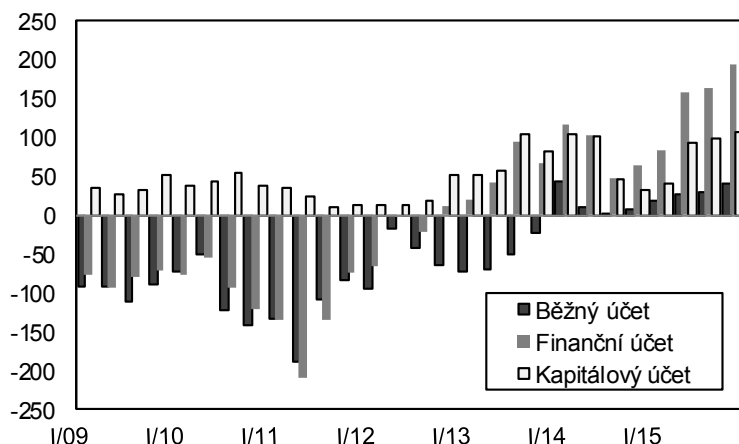
5. Platební bilance

Na běžném účtu platební bilance (BÚ) byl v roce 2015 vykázán přebytek ve výši 41 mld. Kč. V přebytku skončila bilance zboží a bilance služeb, naopak standardně deficitní byla bilance prvotních důchodů, bilance druhotných důchodů skončila téměř vyrovnaná.

Na kapitálovém účtu vznikl přebytek ve výši 106 mld. Kč, což spolu s běžným účtem znamenalo čisté půjčky do zahraničí dosahující 148 mld. Kč.

Na finančním účtu byl zaznamenán čistý odliv prostředků do zahraničí v rozsahu 194 mld. Kč.

Graf č. 8: Platební bilance



Pramen: ČNB, propočty MF, roční klouzavé úhrny, mld. Kč

Poznámka: Kladné hodnoty finančního účtu znamenají odliv do zahraničí

5.1. Běžný účet

Běžný účet skončil v roce 2015 podruhé od roku 1993 v přebytku 0,9 % HDP. Proti roku 2014 se tak zlepšil o 0,7 p. b.

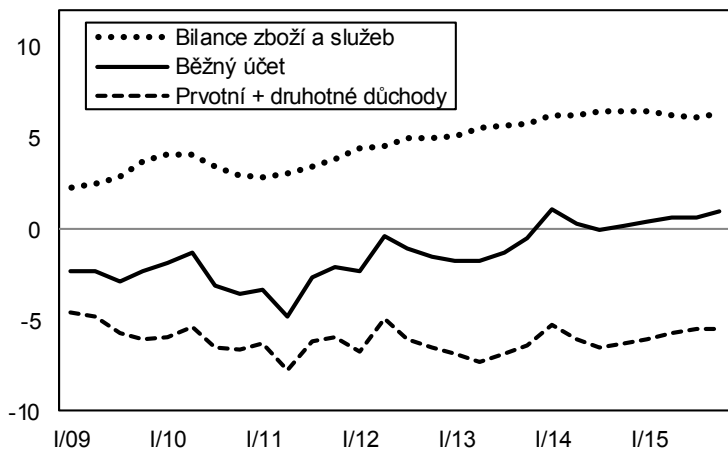
Tabulka č. 9: Běžný účet v % HDP

	2013	2014	2015	2015			
				1Q	2Q	3Q	4Q
Běžný účet	-0,5	0,2	0,9	0,4	0,6	0,7	0,9
bilance zboží	4,1	5,2	4,7	5,2	4,9	4,7	4,7
bilance služeb	1,7	1,3	1,7	1,3	1,3	1,5	1,7
prvotní důchody	-6,1	-6,1	-5,4	-6,6	-5,9	-5,9	-5,4
druhotné důchody	-0,2	-0,2	0,0	0,5	0,2	0,3	0,0

Pramen: ČNB, propočty MF, roční klouzavé úhrny

Poměr výkonové bilance, tj. obchodu se zbožím a službami, k HDP se meziročně zhoršil o 0,1 p. b. a dosáhl 6,4 %. Bilance zboží⁶ byla stále bezpečně přebytková ve výši 211 mld. Kč, nicméně meziročně se o 9 mld. Kč zhoršila. To více než vyrovnala bilance služeb, jejíž přebytek se po třech letech poklesu zvýšil o 19 mld. Kč na 75 mld. Kč.

Graf č. 9: Poměr běžného účtu a jeho složek k HDP



Pramen: ČNB, propočty MF, v % na bázi ročního klouzavého úhrnu

⁶ V cenách FOB v metodice platební bilance.

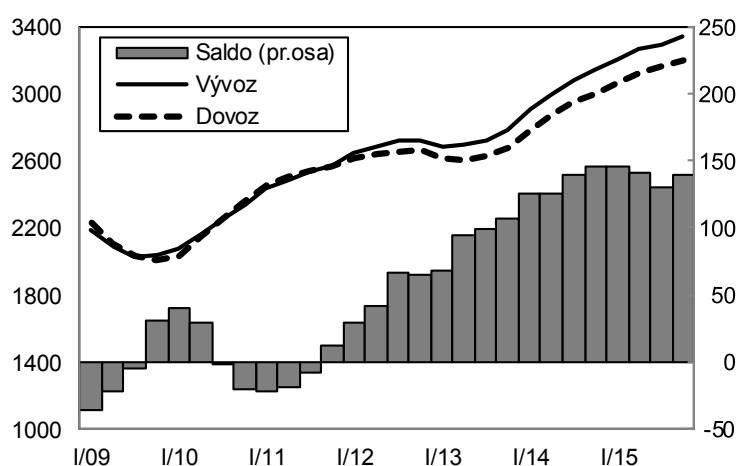
Pro výsledné saldo běžného účtu je vedle obchodní bilance rozhodující bilance prvotních důchodů. Ta se meziročně zlepšila snížením deficitu o 17 mld. Kč na 244 mld. Kč. O to se téměř rovnoměrně podělil nižší odliv investičních výnosů s bilancí náhrad zaměstnancům. Odliv investičních výnosů byl meziročně o 10 mld. Kč nižší a dosáhl 298 mld. Kč. Bilance náhrad zaměstnancům skončila v přebytku 30 mld. Kč, tedy o cca 8 mld. Kč meziročně lepším. To pramenilo z vyšších náhrad českým rezidentům pracujících v zahraničí.

Bilance druhotných důchodů se meziročně zlepšila o 6 mld. Kč a byla jen zanedbatelně debetní.

5.1.1. Obchodní bilance podle ČSÚ (v metodice národního pojetí⁷)

Výsledek zahraničního obchodu se zbožím byl mírně horší než v roce 2014. Čtvrtletní tempa růstu nominálního vývozu i dovozu nepřesahovala 8 % a v průběhu roku zpomalovala s vyčerpáním potenciálu oslabení měnového kurzu z konce roku 2013. V souvislosti s růstem spotřeby domácností a investiční aktivity zejména vlády se na rozdíl od roku 2014 dovoz zvyšoval rychleji než vývoz, pouze v posledním čtvrtletí byla jeho dynamika nižší než u vývozu. Významným fenoménem roku 2015 bylo snížení cen ropy, které v dolarovém vyjádření klesly v průměru o 47 %, v korunách o 37 %. Tím bylo ovlivněno nejen výsledné saldo, ale i směnné relace, které za celý rok 2015 dosáhly 100,2.

Graf č. 10: Obchodní bilance – národní pojetí



Pramen: ČSÚ, propočty MF, roční klouzavé úhrny, mld. Kč

Obrat vzrostl českého zahraničního obchodu podle předběžných údajů ČSÚ o 6,2 % a dosáhl hodnoty 6533 mld. Kč, tj. o 381 mld. Kč meziročně více. Přebytek obchodní bilance se meziročně snížil o 7 mld. Kč na 139 mld. Kč při růstu vývozu o 5,9 % a dovozu o 6,5 %.

Objem vývozu se kromě surových materiálů zvyšoval ve všech komoditních třídách. Podle standardní klasifikace zahraničního obchodu (SITC) byl z hlediska váhy nejvýznamnější růst vývozu zboží třídy strojů a přepravních zařízení (SITC 7), která tvoří více než polovinu vývozu. V jejím rámci byl neúspěšnější vývoz dopravních prostředků, jejichž podíl na celkovém vývozu neustále roste a v roce 2015 tvořil již 25,8 %. Nadprůměrně rostl také vývoz průmyslového spotřebního zboží (SITC 8) i objemově méně významných tříd olejů (SITC 4), nerostných paliv a maziv (SITC 3) a potravin (SITC 0).

Rostoucí poptávka po zboží investičního charakteru se projevila ve výrazně vyšším dovozu strojírenské produkce (SITC 7), která představuje již dvě pětiny celkového dovozu. Výsledky této zbožové třídy ovlivnily především vyšší dovozy motorových vozidel. Rovněž zvyšující se

⁷ Dodací podmínka vývozu FOB, dovozu CIF.

domácí soukromá spotřeba vyvolala vyšší dovozy průmyslového spotřebního zboží (SITC 8). Na druhou stranu v souvislosti s poklesem cen ropy byl významně nižší nominální objem dovozu nerostných paliv a zemního plynu.

Tabulka č. 10: Komoditní struktura vývozu a dovozu

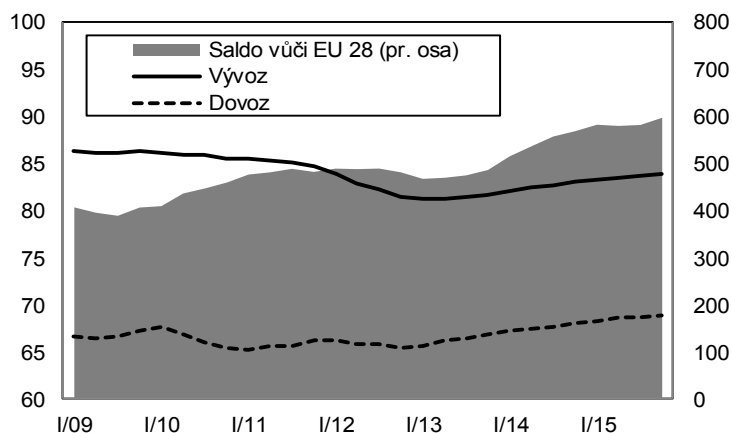
Třídy SITC	Vývoz			Dovoz			Změna salda v mld. Kč 2015-2014
	Index (%)	Podíl (%)		Index (%)	Podíl (%)		
	2015/2014	2014	2015	2015/2014	2014	2015	
Celkem	105,9	100,0	100,0	106,5	100,0	100,0	-7,3
0 - Potraviny a živá zvířata	109,7	4,1	4,2	110,5	5,3	5,5	-4,3
1 - Nápoje a tabák	61,1	0,8	0,5	196,9	0,7	1,2	-29,6
2 - Surové materiály (s výj. paliv)	96,7	2,8	2,5	95,5	2,7	2,4	0,7
3 - Nerostná paliva a maziva	118,2	3,1	3,5	86,1	9,0	7,3	55,4
4 - Živočišné a rostlinné oleje	120,4	0,3	0,4	118,3	0,3	0,3	0,6
5 - Chemikálie	100,1	7,4	7,0	106,4	12,5	12,5	-23,8
6 - Tržní výrobky	103,0	18,6	18,1	106,2	18,7	18,7	-17,4
7 - Stroje a přepravní zařízení	107,0	51,4	52,0	108,2	40,0	40,7	15,7
8 - Průmyslové výrobky	109,8	11,2	11,6	112,8	10,6	11,2	-6,1
9 - Komodity jinde nezařazené	121,1	0,2	0,3	103,1	0,3	0,3	1,4

Pramen: ČSÚ, propočty MF

Positivně na celkové saldo zahraničního obchodu působilo snížení deficitu nerostných paliv a maziv (SITC 3) spolu se zlepšením přebytku strojů a přepravních zařízení (SITC 7). Zhoršení sald v ostatních komoditních třídách, zejména nápojů a tabáku, chemikálií, polotovarů a spotřebního zboží (SITC 1, 5, 6 a 8), však bylo větší a celkově vyústilo v meziročně nižší přebytek. Významnou roli zde hrálo i zhoršení směnných relací ve všech uvedených skupinách kromě SITC 1.

V souvislosti s růstem poptávky se od poloviny roku 2013 opětovně zvyšuje podíl EU na českém vývozu, který byl v roce 2015 meziročně vyšší o 1,0 p. b. a dosáhl 84,0 %. Největší podíl na našem celkovém vývozu má s 32,5 % tradičně Německo. Druhým nejdůležitějším partnerem pro český export je Slovensko s 10,2 %, následovaném Polskem s 6,2 % a zeměmi, jejichž podíl na českém exportu se blíží nebo rovná 5 % – Spojené království, Francie a Rakousko. Na druhou stranu největší pokles podílu na českém vývozu byl u Ruska o 1,2 p. b. na 2,0 %. Podíl těchto sedmi zemí představoval 65 % českého vývozu.

Graf č. 11: Podíl zemí EU na zahraničním obchodě ČR



Pramen: ČSÚ, propočty MF, roční klouzavé úhrny, v %, saldo v mld. Kč

Podíl zemí EU na českém dovozu se meziročně zvýšil o 0,9 p. b. na 68,9 %. Zvýšil se podíl Německa o 0,5 p. b. na 27,4 % a Polska o 0,4 na 8,6 %. Druhým největším dovozním partnerem zůstala Čína s podílem 9,8 % (o 0,4 p. b. více). Podíl Slovenska činil 5,6 %,

Francie a Rakousko se podílely 3,3 %, resp. 3,2 %. Stejně jako u vývozu nejvíc klesl podíl Ruska, a to o 1,0 p. b. na 3,3 %, což bylo dáno především poklesem dovozu ropy a zemního plynu. Podíl těchto sedmi jmenovaných zemí představuje cca 61 % českého dovozu.

Kladné saldo se zeměmi EU se meziročně zvýšilo o téměř 29 mld. Kč na 597 mld. Kč.

5.2. Kapitálový účet

Kapitálový účet dosáhl v roce 2015 přebytku 106 mld. Kč, což bylo meziročně o 74 mld. Kč více. Tento vývoj souvisel s úsilím vlády o dočerpání prostředků z minulé finanční perspektivy.

5.3. Finanční účet

Na finančním účtu byl v roce 2015 vykázán čistý odliv finančních zdrojů (čisté půjčky do zahraničí) ve výši 194 mld. Kč. Čistý odliv prostředků byl zaznamenán u přímých zahraničních investic, kde české investice do zahraničí o 27 mld. Kč převýšily zahraniční investice do tuzemska a dosáhly 87 mld. Kč. Reinvestovaný zisk do tuzemských firem přitom tvořil 105 mld. Kč, rezidenti reinvestovali do zahraničí 28 mld. Kč. Saldo finančních derivátů skončilo přebytkem 5 mld. Kč.

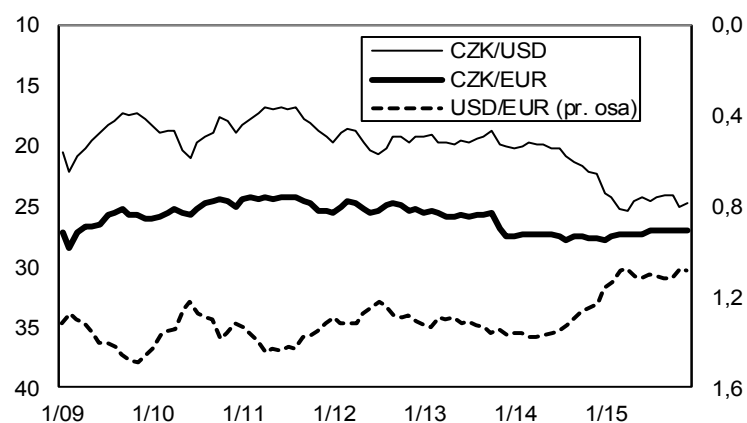
Na rozdíl od předchozího roku došlo k čistému přílivu finančních prostředků u portfoliových investic ve výši 164 mld. Kč. Jednalo se o optimalizaci struktury bilancí bank na straně pasiv v souvislosti s nově platnými regulačními požadavky (Fond pro řešení krize). Devizové intervence ČNB na obranu kurzového závazku (27 CZK/EUR) vedly ke zvýšení rezervních aktiv o 351 mld. Kč.

Aktivum finančního účtu v roce 2015 dosáhlo 4,3 % HDP proti 1,5 % v roce 2014.

5.4. Měnové kurzy

Měnový kurz koruny vůči euru se v 1. pololetí 2015 pohyboval okolo hladiny 27,5 CZK/EUR s tendencí k posilování, ve 2. pololetí pak těsně nad 27,0 CZK/EUR. Nad touto úrovní svého jednostranného kurzového závazku jej ČNB od července udržovala měnovými intervencemi. Za celý rok 2015 koruna meziročně posílila v průměru o 0,9 %.

Graf č. 12: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR



Pramen: ČNB

Kurz měnového páru USD/EUR se pohyboval v intervalu 1,20 až 1,06 s tendencí k posilování USD. Meziročně euro oslabilo proti dolaru v průměru o 16,4 %. Koruna se pohybovala podobně jako euro a za celý rok 2015 vůči dolaru oslabila v průměru o 15,6 %.

5.5. Devizové rezervy

Devizové rezervy se za rok 2015 zvýšily o 17,6 mld. EUR na 62,5 mld. EUR. Korunová hodnota devizových rezerv ČNB v přepočtu kurzem ke konci roku dosáhla 1 688 mld. Kč, což se blíží objemu šesti měsíců dovozu zboží a služeb.

6. Měnový vývoj a finanční trh

6.1. Měnové agregáty, vklady a úvěry

6.1.1. Měnové agregáty (pasiva)

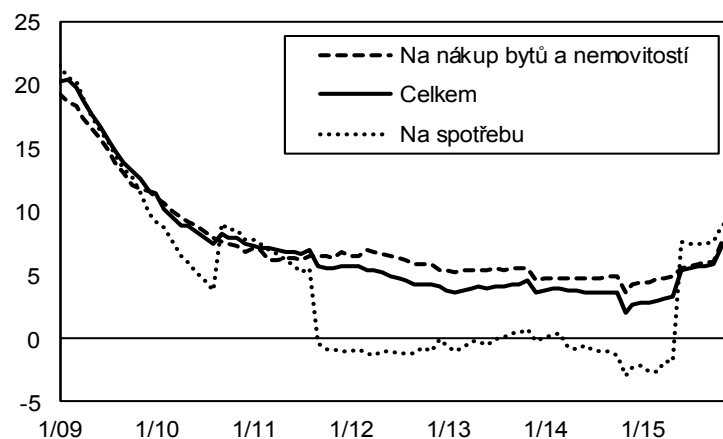
Peněžní zásoba M2 se v průměru zvýšila o 4,5 %, což představovalo mírné zrychlení oproti roku 2014, růst vysoce likvidních peněz M1 naopak mírně zpomalil na 8,2 %. Preference likvidity (poměr M1/M2) pokračovala v dlouhodobě růstovém trendu.

Celkový růst vkladů u MFI⁸ v roce 2015 dosáhl 4,8 %. Vklady domácností se meziročně zvýšily o 4,1 %, vklady podniků o 7,0 %, když značný nárůst byl zaznamenán zejména v závěru roku. Silný růst vkladů nefinančních podniků však nelze interpretovat jako nechuť k investování, podobné nárůsty byly zaznamenány i v období minulé konjunktury v letech 2006-2008. Postupné zrychlování vkladů domácností souviselo se zvyšováním jejich disponibilního příjmu.

6.1.2. Úvěry (aktiva)

Úvěry poskytnuté podnikům a domácnostem od MFI rostly v roce 2015 v průměru znatelně rychleji než v předcházejícím roce zejména vlivem úvěrů nefinančním podnikům.

Graf č. 13: Úvěry domácnostem



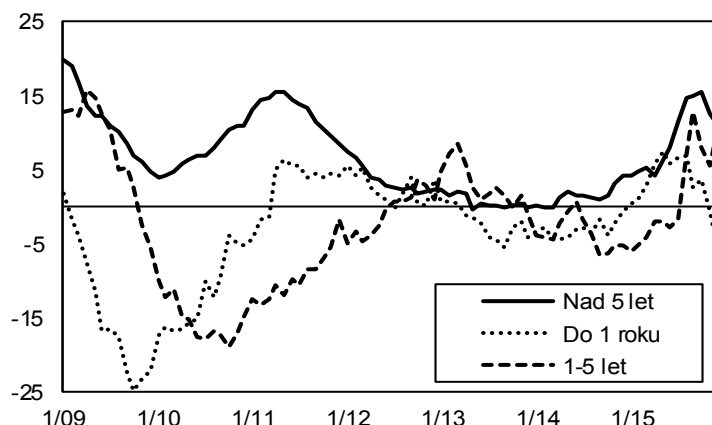
Pramen: ČNB, meziroční změna v %

Meziroční růst úvěrů domácnostem zrychlil z 3,5 % v roce 2014 na 4,8 %. Byl stále tažen úvěry na byty a nemovitosti, které se zvýšily o 5,7 % a jejich růst oproti předešlému období tak mírně zrychlil. Úvěry na spotřebu se poměrně signifikantně zvýšily o 3,7 %. To však bylo ovlivněno fúzí nebankovního subjektu s pobočkou zahraniční banky, ke které došlo v polovině roku. Zpomalení růstu bylo naopak zaznamenáno u úvěrů ostatních, kam patří zejména úvěry živnostníkům. I při současné fázi ekonomického cyklu však nelze očekávat

⁸ MFI - Měnové a finanční instituce zahrnují centrální banku, rezidentské banky a všechny ostatní rezidentské finanční instituce, předmětem jejichž činnosti je přijímat vklady a/nebo prostředky velmi podobné vkladům od jiných subjektů než měnových finančních institucí a na vlastní účet (přínejmenším v ekonomickém smyslu) poskytovat úvěry a/nebo investovat do cenných papírů.

podobná tempa růstu úvěrů domácnostem jako v letech 2004 – 2008, kdy se zvyšovaly o desítky procent ročně. Vliv zde má relativně konzervativní chování spotřebitelů.

Graf č. 14: Úvěry nefinančním podnikům



Pramen: ČNB, meziroční změna v %

Úvěry podnikům v roce 2015 ve shodě se silným ekonomickým růstem znatelně vzrostly 6,1 %, v posledních měsících roku bylo však zaznamenáno určité ochabnutí tempa. Krátkodobé úvěry do 1 roku po delším období poklesu vzrostly o 3,0 %, úvěry se splatností 1 až 5 let se zvýšily o 1,7 %. Dlouhodobé úvěry nad 5 let vzrostly o výrazných 9,4 %. Podíl dlouhodobých úvěrů se nepřetržitě zvyšuje.

Vývoj úvěrů se selháním⁹ reflektoval výrazně se lepšící stav reálné ekonomiky. U domácností i nefinančních podniků se jejich podíl snižoval, stále však dosahoval znatelně vyšších hodnot než před recesí v roce 2009. Podíl pohledávek se selháním na celkových úvěrech domácností na konci roku 2015 dosáhl 4,1 % (proti 4,7 % v roce 2014), u nefinančních podniků se snížil na 5,7 % (proti 6,6 % v prosinci 2014). Absolutní objem úvěrů se selháním v prosinci 2015 pro domácnosti a nefinanční podniky dosáhl 107,3 mld. Kč, tj. o 9,7 mld. Kč meziročně méně.

Poměr úvěrů a vkladů domácností a nefinančních podniků se v souvislosti se zrychlením růstu úvěrů mírně zvýšil. V prosinci 2015 dosáhl 76,8 %, což bylo o 2,1 p. b. více, než ve stejném období předcházejícího roku. Zátěžové testy bankovního sektoru, které ČNB během roku opakovaně provedla, znovu potvrdily jeho dostatečnou odolnost vůči případným negativním šokům.

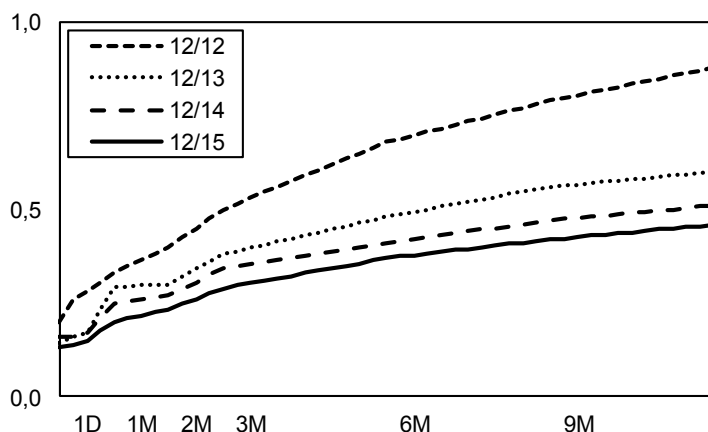
6.2. Úrokové sazby

Výše úrokových sazeb byla determinována trvajícím nízkoinflačním prostředím. Hlavní refinanční sazba ECB setrvala na historickém i technickém minimu 0,05 %, americký Fed v prosinci zvýšil úrokové pásmo o 0,25 p.b. na rozmezí 0,25 až 0,50 %. ČNB držela základní úrokovou sazbu pro dvoutýdenní repo operace na technickém minimu 0,05 % a pokračovala v režimu užití kurzu jako dalšího nástroje měnové politiky. K samotným devizovým intervencím v celkovém objemu cca 9 mld. EUR přistoupila v červenci, srpnu, září, listopadu a prosinci.

3M sazba PRIBOR v roce 2015 setrvala na hodnotě 0,3 %, výnosová křivka mezibankovních úrokových sazeb PRIBOR se jen nepatrně posunula dolů.

⁹ Pohledávky se selháním dle vyhlášky ČNB č. 123/2007 Sb., jsou ty, jejichž platba jistiny nebo úroku je opožděna o 90 a více dní.

Graf č. 15: Krátkodobá peněžní výnosová křivka

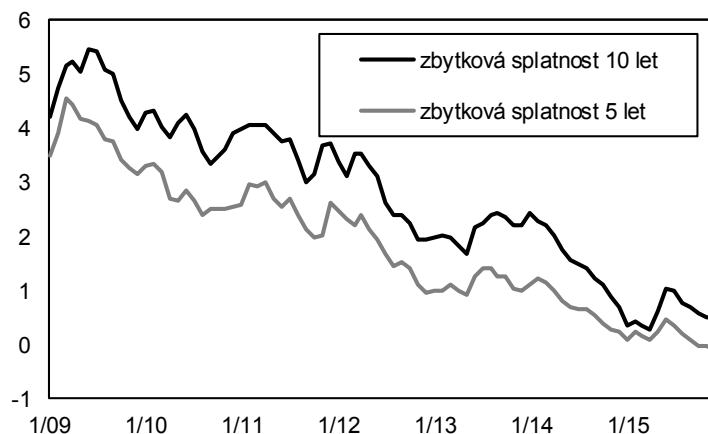


Pramen: ČNB, % p. a.

I v roce 2015 pokračovala u klientských úrokových sazeb trajektorie znatelného poklesu. Úrokové sazby z celkových úvěrů nefinančním podnikům v prosinci 2015 dosáhly 2,7 % a sazby z celkových úvěrů domácnostem 4,9 %.

Pokračující pokles byl zaznamenán i u úrokových sazeb z celkových vkladů. Sazby z celkových vkladů nefinančních podniků v prosinci 2015 dosáhly 0,1 %, sazby z vkladů domácností 0,6 %. Rozpětí mezibankovních úrokových sazeb (měřeno 1R sazbou PRIBOR) a klientských úrokových sazeb se u úvěrů a vkladů domácností mírně snižovalo, nepatrné zvýšení bylo zaznamenáno u vkladů nefinančních podniků vzhledem k jejich nižší hodnotě než 1R PRIBOR. Klientské úrokové sazby v roce 2015 klesaly rychleji než sazby mezibankovní, které prakticky stagnovaly.

Graf č. 16: Výnosy státních dluhopisů



Pramen: ČNB, % p. a.

Dluhopisový trh se během roku 2015 vyvíjel z pohledu českých dluhopisů nadále velmi příznivě. Výnosy státních dluhopisů s průměrnou zbytkovou splatností 5 a 10 let klesaly na nové extrémně nízké hodnoty, v případě dluhopisů se zbytkovou splatností 5 let dokonce záporné. Rozpětí mezi českými a německými konvergenčními dluhopisy se snížilo z 8 b. b. v prosinci 2014 na -6 b. b., v prosinci 2015 (výnosy z českých konvergenčních dluhopisů byly v prosinci po lucemburských nejnižší v EU). Tento vývoj je kromě globálně nízkoinflačního prostředí a přebytku likvidity dán zřejmě politickou stabilitou a adekvátní trajektorií fiskálního vývoje.

Vývoj akciového trhu byl v roce 2015 relativně stabilní. Index PX na Burze cenných papírů Praha osciloval mezi 940 a 1060 body. Na konci roku 2015 dosáhl 956 bodů, což bylo

meziročně více o 1,0 % průměrná hodnota indexu PX byla o 0,9 % vyšší než v roce předešlém. Během roku 2015 objem realizovaných obchodů mírně vzrostl na 173 mld. Kč (růst o 3,9 %).

7. Srovnání makroekonomického rámce státního rozpočtu na rok 2015 se současnými daty

Srovnání klíčových ukazatelů přináší níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 11: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2015 vs. současný stav

Přehled hlavních ukazatelů		Makroekonomický rámec SR 2015 (červenec 2014)				Skutečnost (březen 2016)				Diference v p.b.			
		2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %, s.c.</i>	-1,0	-0,9	2,7	2,5	-0,9	-0,5	2,0	4,2	0,1	0,4	-0,7	1,7
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %, b.c.</i>	0,6	1,0	4,6	3,8	0,5	0,9	4,5	5,0	-0,1	-0,1	-0,1	1,2
Průměrná míra inflace	%	3,3	1,4	0,6	1,7	3,3	1,4	0,4	0,3	-	-	-0,2	-1,4
Zaměstnanost (VŠPS)	<i>růst v %</i>	0,4	1,0	0,5	0,2	0,4	1,0	0,8	1,4	-	-	0,3	1,2
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	<i>průměr v %</i>	7,0	7,0	6,4	6,1	7,0	7,0	6,1	5,1	-	-	-0,3	-1,0
Objem mezd a platů (domácí koncept)	<i>růst v %, b.c.</i>	1,8	-0,9	2,8	3,8	2,5	0,4	1,9	4,0	0,7	1,3	-0,9	0,2
Podíl BÚ na HDP	%	-1,3	-1,4	0,4	0,0	-1,6	-0,5	0,2	0,9	-0,3	0,9	-0,2	0,9

Pramen: ČSÚ, ČNB, MF, propočet MF

Při hodnocení uvedených odchylek je třeba mít na paměti skutečnost, že data z národních účtů jsou průběžně upravována ať již v rovině běžných revizí v důsledku zpřesněných informačních zdrojů, tak z důvodu mimořádných revizí, které plynou ze změn v metodice národních účtů. To se neprojevuje pouze na původních datech národních účtů, ale také v poměrových ukazatelích, které některá data z národních účtů používají. Z pohledu výše uvedené tabulky se jedná o poměr salda BÚ k HDP.

Makroekonomická predikce není proces, který by byl nezávislý na datové základně, která je v daném okamžiku k dispozici. Pokud by tomu tak nebylo, vykazovala by taková predikce znaky náhodné procházky. Z uvedených faktů potom plyne, že ex post uvedené odchylky nelze exaktně rozložit na část, která plyne ze samotné revize datové základny a část, která by byla dána chybou v predikci jako takové. To je dáno tím, že ex post není možné spekulovat o tom, jaká predikce by byla učiněna v konkrétním minulém období, pokud by v tomto období byla známa v současnosti platná datová základna.

Červencová Makroekonomická predikce z roku 2014 a na ní navazující makroekonomický rámec SR na rok 2015 byly posledními dokumenty zpracovanými v tehdy platné metodice národních účtů ESA 1995. Při vyhodnocení rámce je proto třeba vzít v potaz zejména mimořádnou revizi časové řady v souvislosti s přechodem na Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010 (ESA 2010) a metodickými změnami platební bilance. V oblasti národních účtů a platební bilance tak makroekonomický rámec SR není metodicky srovnatelný s novými daty. Po provedené revizi se např. úroveň nominálního HDP zvýšila cca o 6 % v průběhu celé časové řady. Rozdíly v meziročních růstech většiny makroekonomických agregátů podle obou metodik však nebyly ve většině případů zásadní.

Reálný HDP v roce 2015 rostl o 1,7 p. b. rychleji, než s čím počítal Makroekonomický rámec státního rozpočtu. Z pohledu jeho struktury byla odchylka dána vyšším růstem domácí poptávky v rovině soukromé i vládní spotřeby a zejména mimořádnými efekty na straně tvorby hrubého kapitálu v podobě zrychleného dočerpávání EU fondů a nákupu zbrojní techniky. Naopak zahraniční obchod navzdory rychlejšímu růstu v zahraničí vlivem silnější domácí poptávky dynamiku HDP tlumil. K ekonomickému růstu přispěl extrémní pokles cen ropy a uvolněné měnové podmínky.

Především vnější faktory poklesu dolarových cen ropy na polovinu stojí za nižší mírou průměrné inflace, než se kterou počítal již zmiňovaný Makroekonomický rámec. S vyšším růstem ekonomické aktivity přirozeně došlo k rychlejšímu růstu objemu mezd a platů, konkrétně o 0,2 p. b. Oba tyto faktory vedly k vyššímu růstu reálných disponibilních důchodů, a tím i k vyšší spotřebě domácností.

Vyšší ekonomický růst se projevil v lepších než očekávaných výsledcích zaměstnanosti a nezaměstnanosti.

II. Veřejné rozpočty

V této části materiál prezentuje údaje za veřejné rozpočty v mezinárodním statistickém standardu *Government Finance Statistics 2001* (dále „GFS 2001“) a příslušná data proto nemusí být ve srovnání s ostatními sešity Státního závěrečného účtu vždy shodná. Za hlavní, nikoliv však jediný rozdíl lze považovat vyloučení finančních operací v metodice GFS 2001 oproti národní metodice používané v jiných částech Státního závěrečného účtu.

V roce 2015 se saldo veřejných rozpočtů meziročně zlepšilo o 43,1 mld. Kč a deficit činil 31,9 mld. Kč, tj. 0,7 % HDP. K meziročnímu snížení schodku veřejných rozpočtů došlo díky zlepšení příjmové strany prakticky napříč celou její strukturou, přičemž jeden z hlavních faktorů představoval pokračující pozitivní hospodářský vývoj. Ten také koreloval s výdajovou stranou veřejných rozpočtů.

Ve srovnání se schválenou rozpočtovou dokumentací pro rok 2015 byl schodek veřejných rozpočtů o 72,4 mld. Kč nižší, což bylo způsobeno zlepšením hospodaření všech jejich složek, s výjimkou mimorozpočtových, resp. státních fondů. Deficit státního rozpočtu činil 64,7 mld. Kč (rozpočtováno 104,0 mld. Kč) a po zohlednění operací Národního fondu a Fondu privatizace činil 50,2 mld. Kč (rozpočtováno 108,3 mld. Kč). Zdravotní pojišťovny ve svém souhrnu dosáhly přebytku ve výši 0,6 mld. Kč (rozpočtováno + 0,2 mld. Kč) a územní samosprávné celky také přebytku 21,9 mld. Kč (rozpočtováno + 6,2 mld. Kč). Mimorozpočtové, resp. státní fondy zaznamenaly zhoršení deficitu z rozpočtované výše 2,4 mld. Kč na 4,2 mld. Kč, a to kvůli Státnímu fondu dopravní infrastruktury a Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu. Výsledky hospodaření veřejných rozpočtů v letech 2012-2015 jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 12: Vývoj salda veřejných rozpočtů v mld. Kč a % HDP

		2012	2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>
SALDO	(mld. Kč)	-92,9	-49,7	-75,0	-31,9
SALDO	(% HDP)	-2,3	-1,2	-1,8	-0,7

Pramen: MF

1. Příjmy veřejných rozpočtů

Ve srovnání s původními předpoklady byly příjmy vyšší o 75,9 mld. Kč, přičemž hlavní měrou se na této situaci podílí daň z příjmů právnických osob, nepřímé daně, sociální příspěvky a příjmy z EU investičního charakteru. Také meziročně zůstává vývoj celkových příjmů v růstové trajektorii, když ve srovnání s rokem 2014 došlo ke zrychlení jejich růstu z 2,2 % na 9,5 %. Daňová kvóta (po zahrnutí pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění) se jako průměrné daňové zatížení meziročně víceméně nezměnila a setrvala pod úrovní 31,7 % HDP (viz graf níže).

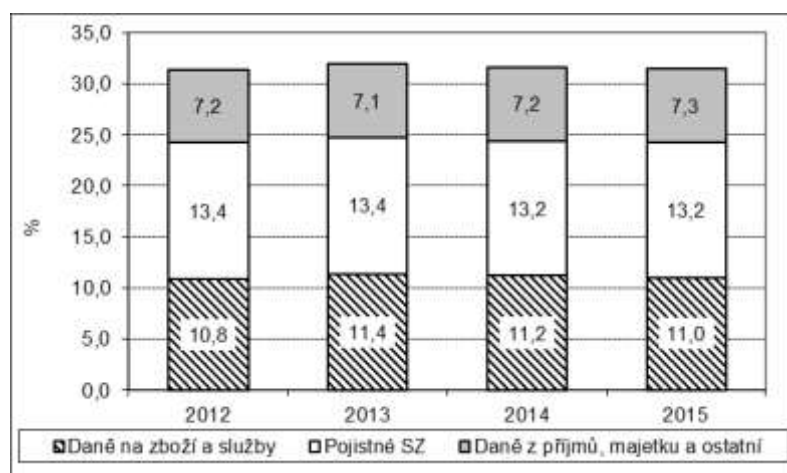
Celkové daňové příjmy včetně pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění byly ve srovnání s předpoklady v návrhu státního rozpočtu na rok 2015 vyšší o 39,9 mld. Kč. Meziročně vzrostly o 5,0 %, přičemž tato dynamika byla o 1,3 p. b. vyšší než v roce 2014. V rámci jednotlivých položek daní došlo oproti rozpočtované výši k propadu inkasa u daní z příjmů fyzických osob (o 3,0 mld. Kč) a také u daní majetkových (o 2,5 mld. Kč). Příčina poklesu skutečného inkasa majetkových daní za rok 2015, a to i ve srovnání

s rokem 2014, spočívá ve vrácení darovací daně z povolenek na emise skleníkových plynů zaplacené v letech 2011 a 2012 ve výši 4,4 mld. Kč¹⁰.

Objem příspěvků na sociální zabezpečení včetně pojistného na veřejné zdravotní pojištění meziročně opět vzrostl, tentokrát o 5,7 %, a oproti původním předpokladům se zvýšil o 11,1 mld. Kč. Pozitivně se zde promítlo zvýšení platů ve veřejném sektoru. Také výběr daně z příjmů právnických osob meziročně opět zřetelně vzrostl (nyní o 9,0 %), ale stále ještě nedosahuje předkrizové hladiny roku 2008. Za rok 2015 se nachází na cca 82 % úrovně roku 2008.

Z následujícího grafu je patrné, že se struktura daňových příjmů v čase mění v minimálních proporcích.

Graf č. 17: Podíl výnosu daní na HDP v %



Pramen: MF

U nedaňových příjmů došlo meziročně zejména díky dotacím od mezinárodních organizací (tedy od EU) k masivnímu růstu o 39,6 %. Ve srovnání s původními předpoklady byl jejich objem vyšší o 36,2 mld. Kč. Pokud bychom abstrahovali od uvedených dotací, meziroční růst se sníží na 13,5 %. Predikovatelnost některých příjmů nedaňového charakteru je vzhledem k jejich podstatě velmi obtížná. Jedná se např. o vratky transferů z minulých let, správní a soudní poplatky nebo sankční platby typu pokut.

¹⁰ Vratka daně byla provedena na základě rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství, kterému v únoru 2015 předcházela rozsudek Soudního dvora EU v rámci předběžné otázky (C-43/14) a v červenci 2015 rozsudek Nejvyššího správního soudu (sp. zn. 1 AfS 6/2013). Podle Soudního dvora EU nebyla tato darovací daň v souladu s právem EU, pokud jí podléhalo více než 10 % emisních povolenek. Podle směrnic EU mělo být 90 % povolenek přidělováno zcela bezplatně.

Tabulka č. 13: Vývoj příjmů veřejných rozpočtů v mld. Kč a % HDP

	Konsolidované veřejné rozpočty (mld. Kč)	Poměr k HDP (%)					
		2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>	2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>
	CELKOVÉ PŘÍJMY	1 556,1	1 590,2	1 740,8	38,2	37,3	38,7
1	PŘÍJMY Z PROVOZNÍ ČINNOSTI:	1 544,5	1 572,0	1 728,8	37,9	36,9	38,5
11	Daně	753,9	784,7	820,3	18,5	18,4	18,2
111	Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů	271,3	288,8	308,6	6,7	6,8	6,9
1111	Placené fyzickými osobami	142,4	147,8	154,8	3,5	3,5	3,4
1112	Placené společnostmi a ostatními podniky	129,0	141,0	153,7	3,2	3,3	3,4
113	Daně z majetku	18,8	19,4	17,1	0,5	0,5	0,4
114	Daně ze zboží a služeb	463,6	476,4	494,2	11,4	11,2	11,0
1141	Obecné daně ze zboží a služeb (DPH) ¹⁾	302,2	317,0	325,2	7,4	7,4	7,2
1142	Spotřební daně	143,5	141,3	150,5	3,5	3,3	3,3
12	Sociální příspěvky	545,5	562,7	594,8	13,4	13,2	13,2
121	Příspěvky na sociální zabezpečení	530,9	547,9	579,1	13,0	12,9	12,9
1211	Příspěvky zaměstnanců	123,6	127,5	134,7	3,0	3,0	3,0
1212	Příspěvky zaměstnavatelů	368,8	380,6	402,1	9,0	8,9	8,9
1213	Příspěvky OSVČ nebo nezaměstnaných	36,1	38,6	41,1	0,9	0,9	0,9
122	Ostatní sociální příspěvky	14,5	14,9	15,8	0,4	0,3	0,4
13	Dotace	124,9	116,6	191,0	3,1	2,7	4,2
131	od zahraničních vlád	0,2	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
1311	Běžné	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
1312	Kapitálové	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
132	od mezinárodních organizací	124,7	116,4	190,8	3,1	2,7	4,2
1321	Běžné	61,0	57,0	65,9	1,5	1,3	1,5
1322	Kapitálové	63,7	59,3	124,8	1,6	1,4	2,8
14	Ostatní příjmy	120,3	108,0	122,6	3,0	2,5	2,7
141	Příjmy z vlastnictví	32,1	29,9	33,6	0,8	0,7	0,7
142	Prodej zboží a služeb	49,4	49,3	51,7	1,2	1,2	1,2
143	Pokuty, penále a propadnutí	4,8	5,4	6,9	0,1	0,1	0,2
144	Dobrovolné transfery jiné než dotace	13,5	14,1	13,4	0,3	0,3	0,3
145	Ostatní příjmy jinde nezařazené	20,4	9,3	16,9	0,5	0,2	0,4
3	PRODEJ NEFINANČNÍCH AKTIV	11,6	18,2	12,0	0,3	0,4	0,3
311.2	Fixní aktiva	4,8	3,6	3,8	0,1	0,1	0,1
314.2	Nevyráběná aktiva	6,8	14,6	8,2	0,2	0,3	0,2

1) DPH je v souladu s metodikou GFS 2001 snížena o odvod do rozpočtu EU a o tuto částku je proto její výše nižší, než je údaj o DPH v jiných částech SZÚ.

Pramen: MF

2. Výdaje veřejných rozpočtů

Celkové výdaje veřejných rozpočtů byly o 3,4 mld. Kč vyšší, než činil původní předpoklad. Nicméně výdaje pouze na provozní činnost byly o 20,7 mld. Kč nižší. Meziročně se objem celkových výdajů zvýšil o 107,5 mld. Kč, tj. o 6,5 %.

Ke zlepšení došlo u výdajů spojených s obsluhou dluhu veřejných rozpočtů. Úrokové výdaje se ve srovnání s rokem 2014 snížily o 2,9 mld. Kč, což odpovídá relativnímu meziročnímu poklesu 5,9 %. Ve srovnání s rozpočtovou dokumentací byly tyto výdaje dokonce o 11,4 mld. Kč nižší, což souvisí s vývojem dluhu veřejných rozpočtů (viz dále) a také s velmi nízkými úrokovými sazbami.

Ve srovnání s původními předpoklady došlo k úspoře 5,0 mld. Kč u nákupů zboží a služeb, 3,5 mld. Kč u běžných výdajů mezinárodním organizacím a 2,0 mld. Kč u sociálních dávek.

Naopak vyšší výdaje ve srovnání s rozpočtovou dokumentací byly realizovány u zaměstnaneckých náhrad (o 5,7 mld. Kč, z toho na mzdy a platy o 4,8 mld. Kč) a u běžných transferů veřejným nefinančním (o 8,7 mld. Kč) a soukromým nefinančním společnostem (o 4,1 mld. Kč) a zejména na nákup fixních aktiv neboli pořízení nefinančních investic (o 23,9 mld. Kč).

Rozhodující část výdajů má podobu běžných transferů a sociálních dávek (celkem 62,3 % celkových výdajů), které jsou realizovány především státním rozpočtem a zdravotními pojišťovnami a jejichž podíl na HDP se v roce 2015 meziročně snížil o 0,5 p. b. na 24,6 %. Největší část v nich představují mandatorní výdaje jako transfery, k jejichž vyplacení je stát zavázán na základě platné zákonné úpravy nebo normativních smluv; jejich výši tudíž nemůže vláda ČR nijak ovlivnit. Jejich podíl představoval v roce 2015 53 % celkových výdajů státního rozpočtu, z toho necelých 85 % tvořily mandatorní sociální výdaje.

V meziročním porovnání vzrostly výdaje na mzdy a platy o 6,5 % (o 7,2 mld. Kč); vláda tím naplnila jednu ze svých priorit v podobě 3,5% meziročního růstu objemu prostředků na platy v organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích. Meziročně vzrostly také výdaje na nákupy zboží a služeb o 1,5 % (o 1,9 mld. Kč), na pořízení nefinančních investic o 10,1 % (o 10,0 mld. Kč), na běžné transfery nefinančním společnostem o 4,5 % (o 15,2 mld. Kč, z toho cca 4/5 veřejným a 1/5 soukromým společnostem), výdaje na sociální dávky o 3,2 % (o 23,3 mld. Kč) a zejména kapitálové transfery o 50,4 % (o 52,4 mld. Kč).

Tabulka č. 14: Vývoj výdajů veřejných rozpočtů v mld. Kč a % HDP

		Konsolidované veřejné rozpočty (mld. Kč)			Poměr k HDP (%)		
		2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>	2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>
	CELKOVÉ VÝDAJE	1 605,9	1 665,2	1 772,7	39,4	39,1	39,4
2	VÝDAJE NA PROVOZNI ČINNOST	1 525,4	1 564,5	1 661,9	37,4	36,7	37,0
21	Náhrady zaměstnancům	139,4	145,9	155,6	3,4	3,4	3,5
211	Mzdy a platy	104,7	109,6	116,7	2,6	2,6	2,6
212	Sociální příspěvky	34,7	36,3	38,9	0,9	0,9	0,9
22	Nákupy zboží a služeb	123,9	121,6	123,5	3,0	2,9	2,7
24	Úroky	53,8	50,1	47,1	1,3	1,2	1,0
25	Běžné transfery	318,9	340,8	353,0	7,8	8,0	7,9
251	Veřejným společnostem	212,2	219,2	228,2	5,2	5,1	5,1
2511	Nefinančním společnostem	207,8	214,5	226,4	5,1	5,0	5,0
2512	Finančním společnostem	4,4	4,8	1,7	0,1	0,1	0,0
252	Soukromým společnostem	106,6	121,6	124,9	2,6	2,9	2,8
2521	Nefinančním společnostem	106,6	121,6	124,9	2,6	2,9	2,8
2522	Finančním společnostem	0,0	0,0	0,0	-	-	-
26	Dotace	35,8	37,4	34,2	0,9	0,9	0,8
262	Mezinárodním organizacím	35,8	37,4	34,2	0,9	0,9	0,8
2621	Běžné	35,8	37,4	34,2	0,9	0,9	0,8
2622	Kapitálové	0,0	0,0	0,0	-	-	-
27	Sociální dávky	712,9	728,2	751,5	17,5	17,1	16,7
271	Dávky sociálního zabezpečení	712,7	728,0	751,2	17,5	17,1	16,7
273	Sociální dávky zaměstnavatelů	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
28	Ostatní výdaje	140,7	140,6	196,9	3,5	3,3	4,4
282	Ostatní výdaje jinde nezařazené	140,7	140,6	196,8	3,5	3,3	4,4
2821	Ostatní běžné výdaje	35,5	36,6	40,5	0,9	0,9	0,9
2822	Ostatní kapitálové výdaje	105,2	104,0	156,3	2,6	2,4	3,5
3	NÁKUP NEFINANČNÍCH AKTIV	80,5	100,7	110,8	2,0	2,4	2,5
311.1	Fixní aktiva	78,8	99,0	109,0	1,9	2,3	2,4
313.1	Cennosti	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
314.1	Nevyráběná aktiva	1,6	1,6	1,8	0,0	0,0	0,0
	SALDO	-49,7	-75,0	-31,9	-1,2	-1,8	-0,7
	Čistý peněžní tok z provozní činnosti	19,1	7,5	66,9	0,5	0,2	1,5
	Saldo primární bilance	4,0	-24,9	15,2	0,1	-0,6	0,3

Pramen: MF

3. Salda veřejných rozpočtů

Hospodaření veřejných rozpočtů se ve srovnání s rokem 2014 zlepšilo a skončilo deficitem ve výši 31,9 mld. Kč, tedy 0,7 % HDP. Ke zlepšení hospodaření došlo u státního rozpočtu, u operací Národního fondu a také u územních samosprávných celků, které zaznamenaly meziročně zvýšení přebytku. Naopak zhoršení hospodářských výsledků zaznamenaly mimorozpočtové, resp. státní fondy, které hlavně díky Státnímu fondu dopravní infrastruktury přešly z přebytku do schodku, a zdravotní pojišťovny v podobě snížení přebytku.

Tabulka č. 15: Vývoj struktury salda veřejných rozpočtů v mld. Kč

		2012	2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>
I	Státní rozpočet ¹⁾	-85,4	-69,3	-92,0	-50,2
II	Mimorozpočtové fondy celkem	-2,9	2,2	2,4	-4,2
	z toho PF ČR ²⁾	-0,6	.	.	.
	státní fondy ³⁾	-2,3	2,2	2,4	-4,2
III	Veřejné zdravotní pojištění	-6,0	-1,3	2,2	0,6
IV	Územní samosprávné celky ⁴⁾	1,4	18,6	12,4	21,9
V	SALDO	-92,9	-49,7	-75,0	-31,9

¹⁾ Mimo státní rozpočet jsou zde dále zahrnuty operace Národního fondu a bývalého Fondu národního majetku, který byl zrušen zákonem č. 178/2005 Sb. (nyní Fond privatizace).

²⁾ K 31. 12. 2012 byl Pozemkový fond ČR zrušen a agenda přešla do kapitoly Ministerstva zemědělství jako součást státního rozpočtu.

³⁾ Státní fondy: SFŽP, SFDI, SFRB, SZIF, SFK a SFKin.

⁴⁾ Územní samosprávné celky tvoří obce, kraje, dobrovolné svazky obcí a regionální rady regionů soudržnosti.

Pramen: MF

Vyrovnanost čistého peněžního toku z provozní činnosti je jednou z podmínek zdravých veřejných financí. Tento ukazatel, který představuje rozdíl mezi příjmy a výdaji na provozní činnost, se ve srovnání s rokem 2014 zlepšil o 59,5 mld. Kč, čímž se přebytek vyšplhal až na 66,9 mld. Kč (+ 1,5 % HDP).

Dalším z ukazatelů, který je používán pro hodnocení fiskální politiky, je primární saldo, vypočtené jako saldo očištěné o úrokové platby z dluhu veřejných rozpočtů. Saldo primární bilance se v roce 2015 meziročně zlepšilo o 40,1 mld. Kč (o 0,9 p. b. v relativním vyjádření k HDP) a schodek se přeměnil na přebytek 15,2 mld. Kč, tj. 0,3 % HDP.

Tabulka č. 16: Vývoj sald v mld. Kč a % HDP

	2012	2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>
Čistý peněžní tok z provozní činnosti (mld. Kč)	-20,5	19,1	7,5	66,9
Čistý peněžní tok z provozní činnosti (% HDP)	-0,5	0,5	0,2	1,5
Saldo primární bilance (mld. Kč)	-48,3	4,0	-24,9	15,2
Saldo primární bilance (% HDP)	-1,2	0,1	-0,6	0,3

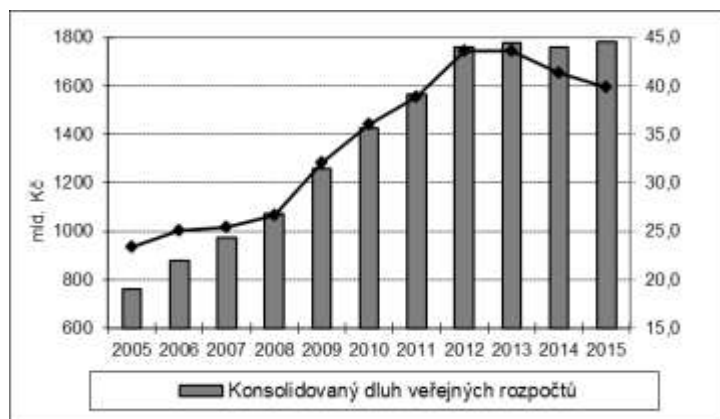
Pramen: MF

4. Dluh veřejných rozpočtů¹¹

Trvale deficitní hospodaření veřejných rozpočtů obvykle vede ke kumulaci dluhu. Nicméně z důvodu zapojení peněžních prostředků dalších mimorozpočtových subjektů a také pokračujícího způsobu řízení likvidity státní pokladny se objem dluhu veřejných rozpočtů podařilo stabilizovat. Růst o 1,3 % tak na konci roku 2015 znamenal dluh veřejných rozpočtů ve výši 1 783,2 mld. Kč (oproti rozpočtované výši je tato úroveň o 7,0 mld. Kč nižší), což odpovídá 39,7 % HDP. Z následujícího grafu je zřejmý prudký nárůst dluhu mezi roky 2005 – 2012 a poté stagnace jeho růstové dynamiky.

¹¹ Dluh veřejných rozpočtů je generován výsledky hospodaření jednotlivých složek veřejných rozpočtů definovaných podle metodiky peněžních toků, tj. státního rozpočtu vč. Národního fondu a Fondu privatizace (bývalého Fondu národního majetku zrušeného zákonem č. 178/2005 Sb.), mimorozpočtových fondů, veřejného zdravotního pojištění a územních samosprávných celků.

Graf č. 18: Vývoj konsolidovaného dluhu veř. rozpočtů v mld. Kč a jeho podíl na HDP v %



Pramen: MF

Hlavní příčinou tlaků na růst dluhu zůstává dlouhotrvající deficitní hospodaření státního rozpočtu. Celkový dluh je tvořen zejména státním dluhem¹², který má ve struktuře celkového dluhu nejvyšší podíl a v roce 2015 činil 93,6 %¹³. Konsolidovaný státní dluh¹⁴ meziročně vzrostl o 1,5 % na 1 673,0 mld. Kč, oproti rozpočtované výši však došlo k poklesu o 2,1 mld. Kč. Státní dluh ČR vykazuje rostoucí trend již od roku 1996 a od tohoto roku s výjimkou let 2001, 2003, 2013 a 2014 roste rychleji než celkový konsolidovaný dluh veřejných rozpočtů.

Dluh územních samosprávných celků se zejména díky přebytku v hospodaření meziročně snížil o 2,6 % a činil 113,5 mld. Kč. Protože některé obce (zejména statutární města) a kraje financují na základě legislativních možností své potřeby z úvěrových zdrojů, není pokles dluhu kvantitativně zcela konzistentní s vzniklým přebytkem. Z mimorozpočtových fondů vykázal v roce 2015 dluh pouze Státní zemědělský intervenční fond, a to z důvodu čerpání krátkodobé výpůjčky ve výši 0,5 mld. Kč. Veřejné zdravotní pojišťovně byla poskytnuta v minulých letech půjčka ze státního rozpočtu, jejíž zůstatek činil 0,5 mld. Kč ke konci roku 2015. Z důvodu její konsolidace se ale celkový dluh veřejných rozpočtů touto operací nezvýšil.

Tabulka č. 17: Vývoj dluhu veřejných rozpočtů a jeho struktury v mld. Kč a % HDP

	Hrubý konsolidovaný dluh veřejných rozpočtů (mld. Kč)			Poměr k HDP v %		
	2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>	2013	2014	2015 <i>předběžná skutečnost</i>
Hrubý konsolidovaný dluh VR	1 779,2	1 760,9	1 783,2	43,6	41,3	39,7
Státní dluh	1 664,5	1 648,5	1 673,0	40,8	38,7	37,2
Dluh mimorozpočtových fondů	0,1	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Dluh veřejného zdravotního pojištění	1,7	1,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Dluh územních samosprávných celků	119,8	116,5	113,5	2,9	2,7	2,5

Pramen: MF

¹² Jedná se o státní dluh po zohlednění volné likvidity na účtech státní pokladny definovaných v § 3 písm. h) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

¹³ Jedná se o podíl státního dluhu na celkovém veřejném nekonsolidovaném dluhu.

¹⁴ Součástí státních finančních pasiv a tedy státního dluhu nejsou podle § 36 odst. 7 písm. a) rozpočtových pravidel (zákon č. 218/2000 Sb.) dluhy státu z dluhopisů, které byly při jejich vydání zapsány nejprve na majetkový účet, který vede Ministerstvo financí v příslušné evidenci, po dobu, co jsou na tomto účtu zapsány, jakož i vlastní dluhopisy nabyté státem jako jejich emitentem před datem jejich splatnosti.

5. Shrnutí

V roce 2015 se deficit veřejných rozpočtů v podmínkách dalšího hospodářského růstu meziročně zlepšil. Dosáhnul méně než poloviny výše roku 2014. Čistý peněžní tok z provozní činnosti nejen, že zůstal kladný, ale za rok 2015 se jeho přebytek ještě výrazně vylepšil. O oslabení fiskální expanze svědčí zlepšení salda primární bilance, které indikuje zdraví veřejných financí a které se z mírného deficitu dostalo také do kladných hodnot.

Přetrvává vysoký podíl mandatorních výdajů, v jejich struktuře nedochází k výrazným posunům. Patrné jsou snahy o dosažení dlouhodobě udržitelného vývoje veřejných financí, nicméně nebyly dosud učiněny či aplikovány zásadnější a dostatečně razantní systémové změny. Je zřejmé, že tak stále existuje prostor pro zefektivnění veřejných financí.

Vývoj dluhu veřejných rozpočtů kopíruje v delší časové perspektivě vývoj jejich hospodaření. V roce 2015 sice nadále došlo k poklesu relativní výše vůči HDP (od roku 2011 dokonce poprvé pod hranici 40 % HDP), tento vývoj však vzhledem k deficitnímu hospodaření nelze nijak přeceňovat. Výdaje na dluhovou službu představují i nadále chronickou a trvalou zátěž výdajové strany veřejných rozpočtů.